

Bank Polski

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA ORAZ INNE INFORMACJE PODLEGAJĄCE OGŁASZANIU

(FILAR III)

GRUPY KAPITAŁOWEJ
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO
SPÓŁKI AKCYJNEJ

WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2013 ROKU

WPROWADZENIE

Raport „Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłaszaniu (Filar III) („Raport”) Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej („Grupa Kapitałowa Banku”, „Grupa Kapitałowa”) według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku” został przygotowany zgodnie z art. 111a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe¹ oraz z wymogami określonymi w uchwale nr 385/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowymi i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu z późn. zm.².

Zgodnie z § 6 ust. 1 uchwały nr 385/2008 KNF, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna („PKO Bank Polski SA”, „Bank”) będąca jednostką dominującą, ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłaszaniu w odrębnym dokumencie, publikowanym nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Walne Zgromadzenie.

Niniejszy Raport został sporządzony zgodnie z przyjętymi przez Bank zasadami polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej³, które zawierają szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji.

Raport obejmuje rok 2013 i prezentuje dane według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz został przygotowany zgodnie z przepisami zewnętrznymi^{1,2} obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2013 roku. O ile nie zaznaczono inaczej, w Raporcie zostały zaprezentowane dane skonsolidowane Grupy Kapitałowej. Ponieważ na kształt profilu ryzyka w Grupie Kapitałowej dominujący wpływ wywiera PKO Bank Polski SA (91,9%⁴ skonsolidowanej sumy bilansowej, 93,8%⁵ skonsolidowanego wyniku działalności bankowej Grupy Kapitałowej), część informacji zawartych w raporcie dotyczy danych jednostkowych PKO Banku Polskiego SA. O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe przedstawione w Raporcie wyrażone zostały w milionach złotych. Ewentualne różnice w sumach i udziałach wynikają z zaokrągleń kwot do milionów złotych oraz zaokrągleń udziałów procentowych do jednego miejsca dziesiętnego.

Niniejszy Raport był przedmiotem wewnętrznej weryfikacji przeprowadzonej przez audyt wewnętrzny Banku.

¹ Dz. U. z 2012 roku poz. 1376 z późn. zm.

² Zmiany do Uchwały nr 385/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 roku zostały wprowadzone następującymi uchwałami KNF: uchwałą nr 368/2010 z dnia 12 października 2010 r., uchwałą nr 259/2011 z dnia 4 października 2011 r. oraz uchwałą nr 326/2011 z dnia 20 grudnia 2011 r.

³ Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłaszaniu udostępnione są na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl)

⁴ Udział spółek w skonsolidowanej sumie bilansowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanej sumy bilansowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na 31 grudnia 2013 roku.

⁵ Udział spółek w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanego wyniku działalności Grupy Kapitałowej Banku przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi za rok zakończony 31 grudnia 2013 roku.

SPIS TREŚCI

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ	4
2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	6
2.1. IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA	9
2.2. RYZYKO KREDYTOWE	9
2.3. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ	23
2.4. RYZYKO WALUTOWE	26
2.5. RYZYKO PŁYNNOŚCI	27
2.6. RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE.....	29
2.7. RYZYKO OPERACYJNE	31
2.8. RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI.....	34
2.9. RYZYKO BIZNESOWE.....	35
2.10. RYZYKO REPUTACJI.....	35
3. FUNDUSZE WŁASNE	38
4. WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I)	40
4.1. RYZYKO KREDYTOWE	41
4.2. RYZYKO RYNKOWE.....	43
4.3. RYZYKO OPERACYJNE	43
5. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II).....	45
6. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	47
7. ZASADY USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE.....	49
7.1. PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ	49
7.2. KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ.....	49
7.3. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW ORAZ KRYTERIÓW OCENY WYNIKÓW.....	49
7.4. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE GŁÓWNYCH PARAMETRÓW USTALANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW.....	50
8. SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW	54

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Dominującym podmiotem Grupy Kapitałowej jest PKO Bank Polski SA, którego udział w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 91,9%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 93,8%⁵.

Poza PKO Bankiem Polskim SA w skład Grupy Kapitałowej wchodzi również inne, niżej opisane podmioty, przy czym Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA⁶ oraz Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA została opisana szerzej ze względu na ich udział w skonsolidowanej sumie bilansowej oraz w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej Grupy Kapitałowej.

Grupa Kapitałowa prowadzi głównie działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poprzez spółki zależne KREDOBANK SA, „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością („Inter-Risk Sp. z d.o.”), Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o., Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. na terenie Ukrainy i spółki zależne PKO Finance AB i PKO Leasing Sverige AB na terenie Szwecji.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA (tj. PKO Leasing SA oraz jej spółki zależne: PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. i PKO Leasing Sverige AB) prowadzi działalność leasingową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i Szwecji. Udział Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 2,3%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,3%⁵.

KREDOBANK SA prowadzi działalność bankową na terytorium Ukrainy oraz podlega ukraińskiemu nadzorowi bankowemu. W marcu 2012 roku KREDOBANK SA stał się jedynym udziałowcem spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. (której przedmiotem działalności jest świadczenie usług finansowych) i utworzył Grupę Kapitałową. Udział Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 0,7%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,2%⁵.

Pozostałymi podmiotami wchodzącymi w skład Grupy Kapitałowej Banku, uwzględnionymi w konsolidacji są:

- 1) PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (zarządzanie funduszami inwestycyjnymi),
- 2) PKO BP BANKOWY PTE SA (zarządzanie funduszami emerytalnymi),
- 3) Qualia Development Sp. z o.o. (działalność deweloperska) – wraz ze spółkami zależnymi,
- 4) Inteligo Financial Services SA (usługi w zakresie rozwoju i utrzymania systemów informatycznych),
- 5) Grupa Kapitałowa Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA („Grupa Kapitałowa BTK SA”), w tym: Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA (działalność usługowa) oraz jej spółka zależna PKO BP Faktoring SA (działalność faktoringowa),
- 6) PKO Finance AB (pozyskiwanie środków finansowych dla PKO Banku Polskiego SA z emisji obligacji),
- 7) PKO BP Finat Sp. z o.o. (usługi agenta transferowego),

8) Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. (działalność faktoringowa),

9) „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością (działalność windykacyjna).

W 2013 roku w konsolidacji uwzględniony został również Merkurs – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych („Merkurs – fiz an”), którego certyfikaty inwestycyjne nabył Bank oraz 8 spółek zależnych od ww. funduszu, (których przedmiotem działalności jest kupno i sprzedaż oraz zarządzanie nieruchomościami).

Ponadto w dniu 12 czerwca 2013 roku PKO Bank Polski SA podpisał z Nordea Bank AB umowę określającą warunki realizacji transakcji nabycia od Nordea Bank AB oraz innych podmiotów z Grupy Nordea (akcje spółki Nordea Bank Polska SA, akcje spółki Nordea Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, akcje spółki Nordea Finance Polska SA). Realizacja transakcji w znaczący sposób poprawi pozycję Banku w segmencie zamożnym klientów detalicznych, wzmocni kompetencje w segmencie bankowości korporacyjnej oraz spowoduje wzrost w zakresie bancassurance.

Szczegółowa informacja o podmiotach Grupy Kapitałowej, metodzie konsolidacji oraz udziałach Banku w kapitałach poszczególnych podmiotów została zawarta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2013 roku, które zostało opublikowane w dniu 10 marca 2014 roku.

Na poziomie skonsolidowanym fundusze własne Grupy Kapitałowej pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku w:

- 1) Bank Pocztowy SA i Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. (podmioty stowarzyszone wyceniane metodą praw własności, tj. niebędące przedmiotem konsolidacji metodą pełną) wynoszące łącznie 106,7 mln złotych na dzień 31 grudnia 2013 roku,
- 2) „2020 European Fund For Energy, Climate Change and Infrastructure” (inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wyceniane wg wartości godziwej) wynoszące 137,1 mln złotych na dzień 31 grudnia 2013 roku.

Na poziomie jednostkowym fundusze własne Banku pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku bezpośrednie w KREDOBANK SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (PKO TFI SA), PKO Leasing SA, PKO Finance AB, Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o., Merkurs – fiz an, „2020 European Fund For Energy, Climate Change and Infrastructure”, Bank Pocztowy SA i Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. oraz pośrednie i za pośrednictwem podmiotu niefinansowego w PKO BP Faktoring SA wynoszące łącznie 1 265,8 mln złotych na dzień 31 grudnia 2013 roku. Odpis aktualizacyjny dotyczący zaangażowania kapitałowego Banku w KREDOBANK SA na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosi 745,7 mln złotych.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku występują ograniczenia zdolności do przekazywania funduszy inwestorowi w postaci dywidend pomiędzy spółką KREDOBANK SA

⁶ Do marca 2013 roku – Grupa Kapitałowa Bankowy Fundusz Leasingowy SA (w dniu 27 marca br. w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana zmiana nazwy Spółki)

a Bankiem. Zgodnie z uchwałą Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy KREDOBANK SA rozpoczętego dnia 29 stycznia 2009 roku i kontynuowanego dnia 23 lutego 2009 roku wprowadzono moratorium na wypłatę dywidend. Moratorium obowiązuje do czasu podjęcia stosownej uchwały o jego uchyleniu. W 2013 roku moratorium na wypłatę dywidendy zostało utrzymane.

2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO Banku Polskim SA, jak i w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

W Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA zidentyfikowane zostały następujące rodzaje ryzyka, które podlegają zarządzaniu: kredytowe, stopy procentowej, walutowe, płynności, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, operacyjne, braku zgodności, zmian makroekonomicznych, modeli, biznesowe (w tym ryzyko strategiczne) i reputacji.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Grupy Kapitałowej przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

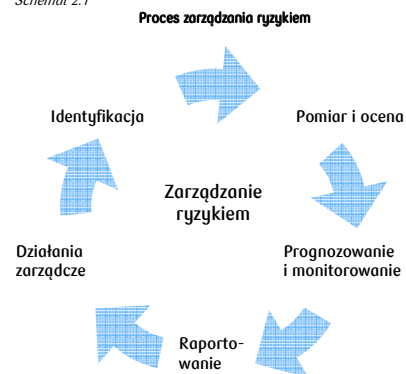
Proces zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej obejmuje:

- 1) identyfikację ryzyka polegającą na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności potencjalnego wpływu tego rodzaju ryzyka na sytuację finansową Banku i Grupy Kapitałowej; w ramach identyfikacji ryzyka określa się te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej lub całej Grupy Kapitałowej,
- 2) pomiar i ocenę ryzyka – pomiar ryzyka obejmujący definiowanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościową kwantyfikację ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocenę ryzyka polegającą na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem; w ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się testy warunków skrajnych na podstawie założonych zapewniających rzetelną ocenę ryzyka,
- 3) prognozowanie i monitorowanie ryzyka – polegające na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyleń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń); monitorowanie ryzyka odbywa się

z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności,

- 4) raportowanie ryzyka – polegające na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań; zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców,
- 5) działania zarządcze – polegające w szczególności na określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu przepisów wewnętrznych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem; celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

Schemat 2.1

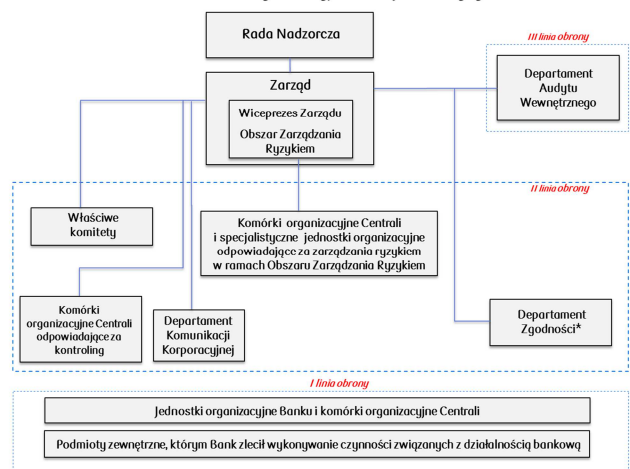

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w otoczeniu, na które składają się:

- 1) wykorzystywane metody i metodyki ujęte w system regulacji wewnętrznych,
- 2) środowisko informatyczne Banku umożliwiające przepływ informacji niezbędnych do oceny ryzyka oraz jego kontroli (w tym: centralne systemy informatyczne wspierające ocenę ryzyka oraz centralne bazy danych),
- 3) organizacja wewnętrzna obejmująca komórki organizacyjne, ich zadania, zakres odpowiedzialności oraz wzajemne relacje.

Schemat 2.2

Struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem

*Od dnia 17.12.2013 r. zarządzanie ryzykiem reputacji Banku oraz nadzoru nad zarządzaniem ryzykiem reputacji Grupy Kapitałowej Banku zostało przeniesione z Departamentu Komunikacji Korporacyjnej do Departamentu Zgodności.

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej Banku oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach obrony:

- 1) pierwsza linia obrony – kontrola wewnętrzna funkcjonalna zapewniająca stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa; funkcja jest realizowana w szczególności w jednostkach organizacyjnych Banku, w komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach Grupy Kapitałowej i obejmuje te aspekty działalności poszczególnych jednostek, komórek i podmiotów, które mogą generować ryzyko. Jednostki, komórki oraz podmioty Grupy Kapitałowej odpowiadają za identyfikację ryzyk, zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów kontroli, o ile nie wdrożono mechanizmów kontrolnych w ramach działań podejmowanych w drugiej linii obrony. Jednocześnie podmioty Grupy Kapitałowej obowiązują zasada spójności i porównywalności oceny i kontroli ryzyka w Banku oraz w spółkach Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym prowadzi ona działalność,
- 2) druga linia obrony – system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem; funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, komórce organizacyjnej Centrali zarządzającej ryzykiem braku zgodności (*compliance*), ryzykiem reputacji, właściwych komitetach a także w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling,
- 3) trzecia linia obrony – audyt wewnętrzny; funkcja realizowana jest w ramach audytu wewnętrznego, w tym dotyczącego skuteczności systemu zarządzania ryzykiem związanym z działalnością Banku.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- 1) funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- 2) funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- 3) funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu.

Komórki organizacyjne Centrali Banku zarządzające ryzykiem w zakresie przyznanych kompetencji były w 2013 roku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Biura Walidacji Modeli, Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego oraz Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego, a także Centrum Restrukturyzacji i Windykacji.

Z dniem 1 stycznia 2014 roku został utworzony Departament Integracji Ryzyka zaś Biuro Walidacji Modeli zostało włączone w strukturę tego departamentu i przekształcone w Zespół Walidacji Modeli. Jednym z zadań nowego departamentu jest zapewnienie większej standaryzacji i integracji metod zarządzania ryzykiem modeli w ramach Grupy Kapitałowej.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest przygotowanie i wprowadzanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykami, które zidentyfikowane zostały jako istotne, min.: ryzykiem kredytowym, operacyjnym, stopy

procentowej, walutowym, płynności, biznesowym, ryzykiem zmian makroekonomicznych jak również zarządzania adekwatnością kapitałową. Najważniejsze zadania Pionu polegają na:

- 1) identyfikacji czynników i źródeł ryzyka,
- 2) dokonywaniu pomiaru i oceny ryzyka oraz cyklicznym monitorowaniu i raportowaniu poziomu ryzyka (ryzyka istotne),
- 3) dokonywaniu pomiaru i oceny adekwatności kapitałowej,
- 4) przygotowywaniu dla Zarządu lub komitetów rekomendacji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka,
- 5) tworzeniu przepisów wewnętrznych Banku dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową,
- 6) rozwijaniu systemów informatycznych wspierających zarządzanie ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Celem Biura Walidacji Modeli jest w szczególności walidacja modeli ryzyka, tworzenie skutecznego systemu zarządzania ryzykiem modeli, pomiar i raportowanie poziomu ryzyka modeli oraz wsparcie zarządzania ryzykiem.

Departament Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego odpowiada za:

- 1) odzyskiwanie wierzytelności trudnych klientów instytucjonalnych,
- 2) przygotowywanie propozycji w sprawach powierzenia dochodzenia lub sprzedaży wierzytelności trudnych,
- 3) przejmowanie majątku w wyniku dochodzenia należności, dokonywanie przeglądu i klasyfikacji wierzytelności będących w zarządzaniu Departamentu oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych i ustalanie poziomu odpisów z tytułu utraty ich wartości związanej z ryzykiem działalności Banku.

Do zadań Centrum Restrukturyzacji i Windykacji należy w szczególności:

- 1) tworzenie rozwiązań systemowych (w tym proceduralnych i aplikacyjnych), wspierających proces dochodzenia wierzytelności i monitorowania opóźnień w spłacie,
- 2) ustalanie metodologii wyliczania wskaźników: efektywności procesów restrukturyzacji i windykacji, efektywności systemu monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności, odzysków z zabezpieczeń,
- 3) tworzenie, rozwój i walidacja modeli wykorzystywanych w procesach monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności i dochodzenia wierzytelności,
- 4) odzyskiwanie wierzytelności trudnych klientów poprzez ich restrukturyzację i windykację oraz zwiększanie efektywności tych działań,
- 5) działania interwencyjne w ramach wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności klientów rynku detalicznego,
- 6) zarządzanie majątkiem przejętym w wyniku dochodzenia należności Banku,
- 7) ustalanie poziomu odpisów z tytułu utraty wartości wierzytelności trudnych,
- 8) sprzedaż wierzytelności trudnych.

Celem Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego jest ograniczanie ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych Banku klientów rynku detalicznego, rynku korporacyjnego oraz instytucji finansowych, które są istotne w szczególności ze względu na skalę ekspozycji, segment klienta lub poziom ryzyka oraz zapewnianie efektywnych analiz kredytowych dotyczących kredytów hipotecznych udzielanych klientom indywidualnym przez sieć detaliczną Banku

i kredytów udzielanych klientom małych i średnich przedsiębiorstw ocenianych metodą *ratingową*, a także podejmowanie decyzji kredytowych w tym zakresie.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierają następujące komitety:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Kredytowy Centrali (KKC),
- 5) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO),
- 6) komitety kredytowe działające w regionalnych oddziałach detalicznych i makroregionach korporacyjnych.

KR monitoruje integralność, adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem, adekwatność kapitałową i wdrażanie obowiązujących w Banku zasad zarządzania ryzykiem zgodnie ze Strategią Banku oraz analizuje i ocenia stosowanie strategicznych limitów tolerancji na ryzyko określonych w Strategii zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA. KR wspiera Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem przez formułowanie zaleceń i podejmowanie decyzji w sprawie adekwatności kapitałowej i efektywności systemu kontroli ryzyka bankowego.

KZAP podejmuje decyzje w zakresie limitów i wartości progowych na poszczególne rodzaje ryzyka, kwestii związanych z ustalaniem cen transferowych oraz modeli ryzyka i ich parametrów, a także wydaje rekomendacje dla Zarządu m.in. w zakresie kształtowania struktury aktywów i pasywów Banku, zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, kapitałem oraz polityki cenowej.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu i od 2 kwartału 2014 roku podejmuje decyzje m.in. dotyczące modeli ryzyka kredytowego oraz wyników walidacji istotnych modeli ryzyka kredytowego. KKB wydaje również opinie m.in. w zakresie wniosków dotyczących transakcji kredytowych spółek Grupy Kapitałowej, pakietowej sprzedaży wierzytelności a także opinie w zakresie istotnych modeli ryzyka kredytowego w spółkach Grupy Kapitałowej.

KKC wspiera swoimi rekomendacjami podejmowanie decyzji przez właściwych dyrektorów Pionu i członków Zarządu, a komitety kredytowe działające w regionalnych oddziałach detalicznych i makroregionach korporacyjnych wspierają dyrektorów oddziałów i dyrektorów makroregionów korporacyjnych w odniesieniu do spraw o wyższym poziomie ryzyka.

KRO wspiera Zarząd w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym przez podejmowanie decyzji, wydawanie rekomendacji i opinii m.in. w zakresie strategicznych limitów tolerancji i limitów na ryzyko operacyjne, metryk kluczowych wskaźników ryzyka (KRI), założeń testów warunków skrajnych, wyników walidacji modeli pomiaru ryzyka operacyjnego oraz zmian w podejściu AMA.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej Banku. W ramach tego nadzoru Bank określa i akceptuje strategię rozwoju spółek, również w zakresie poziomu ryzyka, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Przepisy wewnętrzne dotyczące zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez te spółki po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji formułowanych przez Bank. Przepisy wewnętrzne spółek dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i spółkach Grupy Kapitałowej przy uwzględnieniu specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym ona prowadzi działalność.

Priorytetem Grupy Kapitałowej Banku w 2013 roku było utrzymywanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które stanowią podstawę stabilnego rozwoju działalności biznesowej, przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania i skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny ryzyka.

W konsekwencji tego w 2013 roku Bank:

- 1) ogłosił Strategię „PKO Bank Polski. Codziennie Najlepszy” na lata 2013-2015, pozwalającą na ugruntowanie pozycji lidera rynku bankowego w Polsce,
- 2) uwzględnił w stosowanych metodach pomiaru ryzyka bankowego uwarunkowania wynikające z kryzysu finansowego (m.in. w zakresie parametrów ryzyka oraz scenariuszy testów warunków skrajnych),
- 3) rolował obligacje krótkoterminowe w kwocie od 500 do 850 milionów złotych, wydłużając jednocześnie termin wymagalności tych papierów od trzech do sześciu miesięcy,
- 4) pozyskał we wrześniu 2013 roku finansowanie w formie kredytu w wysokości 75 milionów EUR i w listopadzie 2013 roku około 185 milionów CHF,
- 5) zaliczył do funduszy własnych część zysku Banku za 2012 rok.

Ponadto Bank 12 czerwca 2013 roku podpisał umowę dotyczącą nabycia akcji Nordea Bank Polska SA, Nordea Finance Polska SA, Nordea Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, a także portfela kredytów korporacyjnych obsługiwanych bezpośrednio przez sprzedającego – skandynawską grupę finansową Nordea. Przejęcie to nie wpłynęło na zmianę rodzaju ryzyk identyfikowanych w działalności PKO Banku Polskiego SA ani Nordea Bank Polska SA.

W pierwszej połowie 2013 roku w zakresie ryzyka operacyjnego, Bank prowadził prace związane z dostosowaniem do wymagań znowelizowanej przez Komisję Nadzoru Finansowego w styczniu 2013 roku Rekomendacji M dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach. Wszystkie rekomendacje zostały spełnione przez Bank do 30 czerwca 2013 roku, natomiast rekomendacja dotycząca ujawnienia informacji o stratach operacyjnych została spełniona – zgodnie z Rekomendacją M – w III kwartale 2013 roku.

W drugiej połowie 2013 roku Bank wdrożył proces uwzględniania ryzyka kredytowego kontrahenta w wycenie instrumentów finansowych zgodnie z najlepszymi praktykami na rynku oraz uwarunkowaniami wewnętrznymi.

Bank cyklicznie monitoruje poziom ryzyka bankowego oraz rozwija stosowane metody jego pomiaru.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd

przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej Banku rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

W 2013 roku w KREDOBANK SA były prowadzone prace związane z optymalizacją i podwyższeniem efektywności procesu kredytowego poprzez udoskonalenie systemu informacji zarządczej (MIS), optymalizację procesu kredytowego dla osób fizycznych, małych i średnich przedsiębiorstw (SME) i klientów korporacyjnych. Ponadto przeprowadzono nowelizację przepisów wewnętrznych w zakresie podstawowych zasad organizacji procesu kredytowego oraz przepisów związanych z procesem kredytowania klientów osób fizycznych oraz osób prawnych.

W 2013 roku w Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA koncentrowano się głównie na budowaniu bezpiecznego portfela leasingowego gwarantującego dodatnie skonsolidowane wyniki Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA, bezpieczeństwie kapitału oraz ograniczeniu udziału zagrożonych należności w portfelu.

Zgodnie z uchwałą nr 8/2012 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej z dnia 20 czerwca 2013 roku, ustalono dywidendę za rok 2012 w wysokości 2 250 000 tysięcy złotych, tj. 1,80 brutto na jedną akcję (szczegółowe informacje w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej za rok zakończony dnia 31 grudnia 2013 roku na stronie 52 nota 14. „Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję) z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje”).

2.1. IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA

Istotność poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej.

W Banku następujące rodzaje ryzyka zostały uznane za istotne:

- 1) ryzyko kredytowe,
- 2) ryzyko walutowe,
- 3) ryzyko stopy procentowej,
- 4) ryzyko płynności,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) ryzyko biznesowe,
- 7) ryzyko zmian makroekonomicznych,
- 8) ryzyko modeli,
- 9) ryzyko braku zgodności.

Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne, uwzględniany jest wpływ danego rodzaju ryzyka zarówno na działalność Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej jak również całej Grupy Kapitałowej, przy czym rozróżniane są trzy typy rodzajów ryzyka:

- 1) z góry uznawane za istotne – podlegające aktywnemu zarządzaniu,
- 2) potencjalnie istotne – dla nich przeprowadza się monitoring istotności,
- 3) inne niezdefiniowane lub niewystępujące w Banku lub Grupie Kapitałowej rodzaje ryzyka (nieistotne i niemonitorowane).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku istotny poziom ryzyka bankowego został zidentyfikowany w PKO

Banku Polskim SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA, Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupie Kapitałowej BTK SA oraz spółce Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.

Ponadto we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej Banku ryzyko operacyjne oraz ryzyko biznesowe uznane zostały za istotne a od 31 marca 2014 również ryzyko braku zgodności.

Na podstawie informacji ilościowych i jakościowych, cyklicznie dokonywana jest w Banku ocena istotności potencjalnie istotnych rodzajów ryzyka. Wynikiem oceny jest przypisanie danemu rodzajowi ryzyka poziomu „istotne” lub „nieistotne”. Podobnej oceny dokonuje się cyklicznie w odniesieniu do spółek Grupy Kapitałowej Banku. Monitoring dokonywany jest w szczególności w przypadku istotnej zmiany zakresu lub profilu działalności Banku albo spółek Grupy Kapitałowej.

2.2. RYZYKO KREDYTOWE

2.2.1. WSTĘP

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarytelności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz spółki Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- 1) transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest *rating* wewnętrzny lub ocena *scoringowa*,
- 2) pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- 3) ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez jednostki oceny ryzyka kredytowego, niezależne od jednostek biznesowych,
- 4) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tą transakcję,
- 5) decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- 7) oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia prawne, marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

2.2.1.1. Ryzyko kredytowe instytucji finansowych

PKO Bank Polski SA współpracuje na rynku hurtowym z instytucjami finansowymi, których siedziby znajdują się na terytorium ponad 40 krajów. Bank, w ramach wyznaczonych limitów, może zawierać transakcje z ponad 280 kontrahentami, w tym z bankami krajowymi i zagranicznymi, zakładami

ubezpieczeń, funduszami emerytalnymi, towarzystwami funduszy inwestycyjnych i funduszami inwestycyjnymi. Zakres zawieranych transakcji obejmuje transakcje lokacyjno-depozytowe, transakcje na papierach wartościowych, wymiany walutowej oraz transakcje pochodne.

Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową kontrahentów oraz ustala adekwatne do wysokości ponoszonego ryzyka limity na ekspozycję przedrocznicową i rozliczeniową pojedynczych kontrahentów. Integralnym narzędziem zarządzania ryzykiem kredytowym instytucji finansowych są umowy ramowe podpisywane z kontrahentami na bazie standardów *ISDA* (banki zagraniczne, instytucje kredytowe) oraz ZBP (banki krajowe). Zaangażowanie wobec instytucji finansowych na rynku hurtowym charakteryzuje wysoka jakość i niski poziom generowanego ryzyka kredytowego, potwierdzone *ratingami* zewnętrznymi nadawanymi przez agencje *ratingowe*, jak również *ratingami* wewnętrznymi Banku przyznawanymi kontrahentom.

2.2.1.2. Ryzyko instrumentów pochodnych

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko poniesienia straty wynikające z zajęcia przez Bank pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- 2) nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,
- 3) jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w Banku jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym, ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością.

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Grupę Kapitałową do celów zarządzania ryzykiem oraz oferowanych klientom stanowią: *IRS*, *FRA*, *FX Swap*, *CIRS*, *FX Forward*, Opcje (tabela 2.1). Pozostałe spółki zależne Grupy Kapitałowej tj. spółki inne niż Bank mogą zawierać transakcje instrumentami pochodnymi wyłącznie w celu zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej danej spółki.

Tabela 2.1

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE*

	Grupa Kapitałowa Banku			
	2013			
	Wartość nominalna		Wartość godziwa	
	Zakup	Sprzedaż	Ujemna	Dodatnia
Transakcje walutowe (rynek pozagiełdowy)	34 038	34 488	824	393
Swap walutowy	6 010	6 139	156	40
Forward walutowy	4 023	4 077	60	25
Opcje	3 852	3 955	62	75
Cross Currency IRS	20 152	20 317	545	253
Transakcje stopy procentowej	207 400	205 288	2 502	2 604
Swap na stopę procentową (IRS)	180 237	180 237	2 491	2 591
Forward Rate Agreement (FRA)	27 163	25 051	11	14
Kredytowe transakcje pochodne	0	0	0	0
Inne (w tym na indeks giełdowy)	3 614	3 868	2	4
Razem instrumenty pochodne	245 052	243 644	3 328	3 001

*Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny staje się składnikiem aktywów, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Wartość instrumentów pochodnych znajdujących się w obrocie giełdowym oraz opcji wbudowanych w produkty strukturyzowane, które są domykane *back-to-back*, określa się z wykorzystaniem ceny rynkowej. W przypadku pozostałych instrumentów pochodnych jest to wartość godziwa – stosowane są powszechnie wykorzystywane na rynku modele wyceny instrumentów pochodnych, do których dane źródłowe pobierane są z aktywnego rynku. Modele te bazują na podejściu zdyskontowanych przepływów pieniężnych z dodatkowym uwzględnieniem parametru zmienności oraz funkcji prawdopodobieństwa w przypadku modeli wyceny opcji.

Do obliczania ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych w celu uwzględnienia ryzyka kredytowego kontrahenta (ryzyko kredytowe oraz ryzyko kredytowe kontrahenta) Bank stosuje metodę wyceny rynkowej.

W Banku występują wbudowane instrumenty pochodne. Wbudowany instrument pochodny jest składnikiem hybrydowego (złożonego) instrumentu, który zawiera również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym (zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym), powodującym, że część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu złożonego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego. Wbudowany instrument pochodny powoduje, że część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs walutowy, bądź inną zmienną, pod warunkiem, że zmienna niebędąca finansową nie jest specyficzna dla którejkolwiek ze stron kontraktu.

Oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Wbudowane instrumenty pochodne stanowią składniki zawartych umów zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym, a całość lub część przepływów pieniężnych

związanych z takimi umowami zmienia się w sposób podobny do tego, jaki powodowałby samodzielny instrument pochodny.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) instrument hybrydowy (złożony) nie jest wyceniany w wartości godziwej, ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat,
- 2) charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- 3) odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego.

2.2.2. POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.2.1. Metody pomiaru ryzyka kredytowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych, Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (*PD*),
- 2) oczekiwaną stratę kredytową (*EL*),
- 3) wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (*CVAR*),
- 4) miary efektywności metodologii *scoringowych* (*Accuracy Ratio*),
- 5) udział i strukturę kredytów z rozpoznaną utratą wartości (wg MSR),
- 6) wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości odpisami (*coverage ratio*),
- 7) koszt ryzyka.

PKO Bank Polski SA systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych *ratingów* (*IRB*), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

W 2013 roku Bank wdrożył nowe modele *ratingowe* do oceny ryzyka kredytowego klienta instytucjonalnego, w tym kredytowanych w formule finansowania specjalistycznego.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in.: na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie poziomu odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

2.2.2.2. Metody *ratingowe* i *scoringowe*

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod *scoringowych* i *ratingowych*, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę *scoringową* oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W pierwszej połowie 2013 roku Bank prowadził prace związane z dostosowaniem do wymagań znowelizowanej przez Komisję Nadzoru Finansowego w lutym 2013 roku Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych. Wszystkie rekomendacje zostały wdrożone w Banku zgodnie z oczekiwanym terminem tj. do 31 lipca 2013 roku. W drugiej

połowie 2013 roku w Banku prowadzono prace związane z dostosowaniem do wymagań znowelizowanej przez KNF w czerwcu 2013 roku - Rekomendacji S, dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie. Część rekomendacji została wprowadzona zgodnie z oczekiwaniem KNF z końcem 2013 roku, kontynuacja prac w zakresie pełnego dostosowania Banku do postanowień niniejszej Rekomendacji będzie miała miejsce również w pierwszej połowie 2014 roku (część rekomendacji powinna być wprowadzona nie później niż do dnia 1 lipca 2014 roku).

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny są *ratingi* klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego, odzwierciedlającą oba czynniki ryzyka, jest *rating* łączny.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria, Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody *scoringowej*. Metoda ta jest dostępna obok metody *ratingowej*. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę *scoringową* oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Informacja o ocenach *ratingowych* i *scoringowych* jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu kryteriów aktywacji jednostek oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

2.2.3. MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.3.1. Kwota ekspozycji

Tabela 2.2 prezentuje informację o pozycjach bilansowych i pozabilansowych uwzględnionych w rachunku adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej Banku według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku.

Tabela 2.2

	Grupa Kapitałowa Banku		
	2013	2012	Stan średni
AKTYWA	199 231	193 151	196 191
Kredyty i pożyczki netto*	149 623	143 483	146 553
Papiery wartościowe	29 796	25 159	27 478
Należności od banków	1 893	3 392	2 643
Finansowe aktywa trwałe	310	119	214
Pozostałe aktywa**	17 609	20 997	19 303
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	44 598	42 891	43 744
Finansowe	34 211	32 513	33 362
Gwarancyjne	10 387	10 377	10 382
INSTRUMENTY POCHODNE***	488 696	512 197	500 446

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Obejmują: kasę, środki w NBP, wycenę pochodnych instrumentów finansowych, aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży, zapasy, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, należności i aktywa z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego, inne aktywa

*** Wartość nominalna

Instrumentami generującymi największy poziom ryzyka kredytowego dla Grupy Kapitałowej Banku są udzielone kredyty i pożyczki, a także zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym (m. in. limity i linie kredytowe).

Tabela 2.3

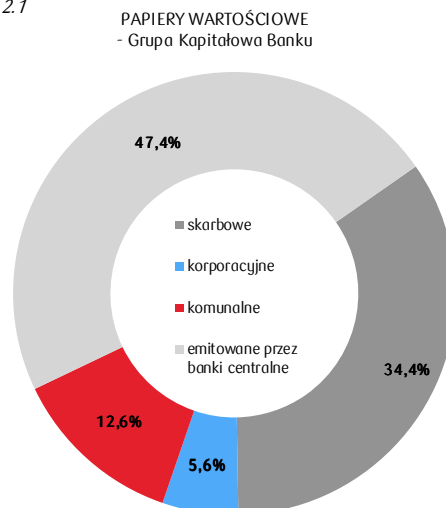
KREDYTY I POŻYCZKI* - STRUKTURA PORTFELOWA

	Grupa Kapitałowa Banku	
	2013	2012
Kredyty i pożyczki netto	149 623	143 483
kredyty konsumpcyjne	19 214	20 336
kredyty mieszkaniowe	74 900	70 419
kredyty gospodarcze	51 576	50 654
dłużne papiery wartościowe	1 789	2 074
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	2 144	0

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

Znacznie mniejszy poziom ryzyka kredytowego Grupy Kapitałowej Banku wiąże się z instrumentami pochodnymi oraz lokatami międzybankowymi i posiadanymi przez Grupę Kapitałową papierami wartościowymi (81,8% z nich stanowią papiery emitowane przez Skarb Państwa lub banki centralne) (wykres 2.1).

Wykres 2.1

W 2013 roku największy udział w strukturze ekspozycji Grupy Kapitałowej stanowiły ekspozycje wobec przedsiębiorców oraz ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach (łącznie 59,1%). Udział pozostałych klas ekspozycji kształtuje się w przedziale od 0,1% do 13,5% (tabela 2.4).

Tabela 2.4

Klasa ekspozycji*	Grupa Kapitałowa Banku	
	2013	
	łączna kwota ekspozycji**	Średnia kwota ekspozycji**
Zabezpieczone na nieruchomościach	64 480	62 586
Przedsiębiorstwa	62 152	62 830
Rządy i banki centralne	28 986	28 183
Detaliczne	24 651	25 232
Inne ekspozycje	13 827	12 895
Instytucje (banki)	7 669	8 511
Samorządy terytorialne i władze lokalne	7 029	7 501
Przeterminowane	4 003	4 274
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	1 195	1 185
Pozostałe***	163	177
Razem	214 155	213 374

* Zgodnie z § 20 załącznika nr 4 do uchwały nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka z późn. zm.

** Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań oraz transakcji pozabilansowych nieuwzględniających technik ograniczania ryzyka kredytowego. Średnia kwota ekspozycji została obliczona jako średnia arytmetyczna wartości ekspozycji z poszczególnych kwartałów 2013 roku

*** Obejmuje ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Znaczącą część ekspozycji Grupy Kapitałowej Banku z określonym terminem zapadalności (76,7%) stanowią ekspozycje o okresie zapadalności przekraczającym 1 rok, a w przypadku 52,9% ekspozycji z określonym terminem zapadalności termin ten przekracza 5 lat (tabela 2.5).

Tabela 2.5
STRUKTURA EKSPOZYCJI* WEDŁUG OKRESÓW ZAPADALNOŚCI

Grupa Kapitałowa Banku 2013							Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej**	Korekty i wyłączenia	Razem
Klasa ekspozycji	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 12 miesięcy	1 - 5 lat	powyżej 5 lat	Inne****			
PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA									
Zabezpieczenie na nieruchomościach	8	2	111	1 466	62 979	0	0	-86	64 480
Przedsiębiorstwa	601	202	13 326	25 034	25 740	374	767	-3 893	62 152
Detaliczne	11	1	6 045	8 431	10 053	109	0	0	24 651
Rządy i banki centralne	18 808	18	544	7 720	1 877	5	14	0	28 986
Inne ekspozycje	4 365	0	0	0	74	8 451	993	-56	13 827
Instytucje (banki)	575	802	605	3 684	1 002	1 961	9 378	-10 338	7 669
Samorządy terytorialne i władze lokalne	4	2	276	1 223	5 524	0	0	0	7 029
Przeterminowane	86	54	655	1 235	1 972	0	82	-82	4 003
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	1	0	1 048	53	93	0	0	0	1 195
Pozostałe***	0	0	0	0	0	904	18	-759	163
Razem	24 459	1 084	22 609	48 847	109 314	11 805	11 252	-15 214	214 155

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** Spółki Grupy Kapitałowej - inne niż Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA i Grupa Kapitałowa KREDOBANK

*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

**** Obejmuje pozycje nie posiadające określonego terminu zapadalności (np. środki trwałe, akcje)

2.2.3.2. Utrata wartości ekspozycji kredytowych

Grupa Kapitałowa dokonuje comiesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz utworzenia odpisów lub rezerw. Na proces ustalania odpisów i rezerw składają się następujące etapy:

- 1) rozpoznanie przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,
- 2) rejestrowanie w systemach informatycznych Grupy Kapitałowej zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- 3) ustalenie metody pomiaru utraty wartości,
- 4) dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,
- 5) weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,
- 6) ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów uzależniona jest od rodzaju rozpoznanych przesłanek utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki indywidualnej utraty wartości są w szczególności:

- 1) przeterminowanie ekspozycji o co najmniej 3 miesiące,
- 2) znaczące pogorszenie *ratingu* wewnętrznego klienta,
- 3) zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności (przesłanka rozpoznawana jest, gdy udzielone klientowi udogodnienia wymuszone są względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z jego trudności finansowych).

Przy określaniu okresu przeterminowania ekspozycji kredytowych uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe.

W Grupie Kapitałowej stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- 1) metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub wymagających indywidualnej oceny ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących ich spłatę,
- 2) metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę indywidualnej utraty wartości,

- 3) metoda grupowa (*IBNR*), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek indywidualnej utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nierozpoznanych strat.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwaną, przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- 1) przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,
- 2) odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwaną, przyszłych przepływów pieniężnych, oszacowaną z wykorzystaniem metod statystycznych, na podstawie historycznych obserwacji ekspozycji z homogenicznych portfeli.

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych.

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena, do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę indywidualnej utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwaną przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania pozabilansowego.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Strukturę portfela kredytowego oraz utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych

Grupy Kapitałowej prezentuje tabela 2.6. W 2013 roku wartość kredytów brutto udzielonych przez Grupę Kapitałową ocenianych metodą zindywidualizowaną spadła o około 749 mln złotych, zaś portfelową wzrosła o 417 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości wyniósł 8,2% (na dzień 31 grudnia 2012 roku: 8,9%). Spadek wartości kredytów ocenianych metodą zindywidualizowaną o 9,3% na dzień 31 grudnia 2013 roku wynikał głównie z wyłączenia z bilansu (przeniesienia do ewidencji pozabilansowej) ekspozycji w odniesieniu do których spełniona została określona przez Międzynarodowe Standardy Rachunkowości i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej utrata kontroli nad aktywem.

Wzrost wartości kredytów ocenianych metodą portfelową o 6,0% w 2013 roku wynikał głównie z pogarszania się terminowości obsługi kredytów gospodarczych (obszar małych i średnich przedsiębiorstw) i konsumpcyjnych oraz wzrostu wolumenu umów restrukturyzacyjnych dotyczących zadłużenia klientów indywidualnych z tytułu kredytów mieszkaniowych.

Tabela 2.6

KREDYTY I POŻYCZKI*

Grupa Kapitałowa Banku

	2013	2012
Kredyty i pożyczki brutto	156 274	150 259
metoda zindywidualizowana	7 337	8 086
metoda portfelowa	7 329	6 912
metoda grupowa (IBNR)	141 608	135 261
Odpisy (stan)	-6 651	-6 776
metoda zindywidualizowana	-2 292	-2 708
metoda portfelowa	-3 773	-3 517
metoda grupowa (IBNR)	-586	-552
Kredyty i pożyczki netto (brutto-odpisy)	149 623	143 483

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości jest efektem konserwatywnej polityki PKO Banku Polskiego SA w zakresie rozpoznania i wyceny ryzyka kredytowego oraz wzrostu bazy kredytowej. Na spadek stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości w 2013 roku w wysokości 125 mln złotych w pozycji „Kredyty i pożyczki” w dużym stopniu wpłynęła zmiana odpisów na kredytach gospodarczych w kwocie 148 mln złotych oraz na kredytach konsumpcyjnych w kwocie 18 mln złotych. Spadek stanu odpisów nastąpił w wyniku sprzedaży wierzytelności trudnych oraz wyłączenia z bilansu wierzytelności, nad którymi bank utracił kontrolę (tabela 2.7).

Tabela 2.7

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Grupa Kapitałowa Banku

	Stan odpisów			Dotworzenie odpisów	Rozwiązanie odpisów	Zmniejszenie z tytułu spisania aktywów i rozliczenia	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Koszt odpisów wpływ na rachunek wyników
	2013	2012	Zmiana w 2013					
Kredyty i pożyczki*	6 651	6 776	-125	6 435	-4 407	-1 776	-378	-2 028
kredyty konsumpcyjne	1 413	1 432	-18	1 561	-1 149	-425	-6	-412
kredyty mieszkaniowe	1 731	1 715	17	1 300	-1 031	-196	-56	-269
kredyty gospodarcze	3 478	3 626	-148	3 548	-2 225	-1 154	-316	-1 323
dłużne papiery wartościowe	28	4	24	25	-1	0	0	-24
Należności od banków	29	29	-1	0	0	0	-1	0
Instrumenty finansowe	150	136	14	24	-4	-6	0	-19
Pozostałe	902	581	320	388	-398	-29	359	10
Razem	7 731	7 523	207	6 847	-4 809	-1 810	-20	-2 038

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości odpisami (*coverage ratio*), wyliczony jako udział odpisów aktualizujących wartość kredytów i pożyczek udzielonych klientom ogółem do wartości bilansowej brutto kredytów

z rozpoznaną utratą wartości wynosił 51,7% na dzień 31 grudnia 2013 roku, a na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosił 50,5% (tabela 2.8).

Tabela 2.8

EKSPOZYCJE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI I ŁĄCZNY ODPIS
Grupa Kapitałowa Banku

	2013	2012
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	12 961	13 524
należności od banków	29	29
kredyty i pożyczki*	12 861	13 417
dłużne papiery wartościowe (DDS)	6	6
inne aktywa finansowe	65	73
Odpisy (stan)**	-6 746	-6 879
należności od banków	-29	-29
kredyty i pożyczki*	-6 651	-6 776
dłużne papiery wartościowe (DDS)	-3	-6
inne aktywa finansowe	-64	-68

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości. W przypadku kredytów i pożyczek, dla których stosowano metodę IBNR, odpisy dotyczą także ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości

Poniżej kredyty i pożyczki oraz odpisy aktualizujące w podziale na regiony geograficzne (tabela 2.9) oraz branże (tabela 2.10).

Tabela 2.9

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących
Grupa Kapitałowa Banku

2013

Region	Z rozpoznaną utratą wartości**	
	Ekspozycja	Odpisy z tytułu utraty wartości
Polska (PKO Bank Polski), w tym:	12 192 ***	5 771 ***
mazowiecki****	2 975	1 365
śląsko-opolski	1 090	561
małopolsko-świętokrzyski	1 030	465
łódzki	958	454
wielkopolski	795	355
dolnośląski	743	354
zachodniopomorski	695	362
kujawsko-pomorski	662	335
pomorski	605	309
podlaski	559	261
lubelsko-podkarpacki	406	196
makroregion południowy	382	203
makroregion zachodni	316	152
makroregion centralny	283	114
makroregion północny	256	72
makroregion północno-wschodni	207	105
makroregion południowo-wschodni	145	91
makroregion południowo-zachodni	26	8
inne*****	60	8
Papiery wartościowe przeklasyfikowane do kredytów	105	23
Korekta bancassurance	-31	0
Polska (pozostałe spółki Grupy Kapitałowej)	251	123
Ukraina	345	121
Korekty, wyłączenia	0	11
Razem	12 861	6 048

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości (bez IBNR oraz ekspozycji ocenianych indywidualnie z nieistotnym odpisem)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie 632 mln złotych

**** Zawiera region warszawski oraz "centralę"

***** Portfel nieprzypisany

Tabela 2.10

Struktura kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących
Grupa Kapitałowa Banku

2013

Rodzaj klienta/branża	Z rozpoznaną utratą wartości**	
	Ekspozycja	Odpisy z tytułu utraty wartości
Klienci instytucjonalni, w tym:	7843***	3393***
Budownictwo	2 324	1 095
Przetwórstwo przemysłowe	1 097	461
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	1 510	739
Działalność związana z obsługą nieruchomości	755	249
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	116	80
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0
Pozostałe zaangażowanie	2 040	769
Banki	0	0
Rządy	6	6
Osoby fizyczne	4 343	2 371
Inne***	0	0
Papiery wartościowe przeklasyfikowane do kredytów	105	23
Korekta bancassurance	-31	
Polska (pozostałe spółki Grupy Kapitałowej)	251	123
Ukraina	345	121
Korekty, wyłączenia	0	11
Razem	12 861	6 048

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji ze zidentyfikowaną przesłanką indywidualnej utraty wartości (bez IBNR)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie 632 mln złotych

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa.

2.2.3.3. Koncentracja ryzyka

Grupa Kapitałowa monitoruje ryzyko koncentracji kredytowej w odniesieniu do:

- 1) zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów,
- 2) zaangażowań wobec grup klientów lub portfeli kredytowych narażonych na jeden czynnik ryzyka.

Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- 1) regionów geograficznych,
- 2) walut,
- 3) branż,
- 4) ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie,
- 5) największych podmiotów,
- 6) największych grup kapitałowych.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z art. 71 ustawy – Prawo bankowe. Ustawa ta określa limit koncentracji zaangażowań, gdzie łączna kwota jednostkowego zaangażowania nie może przekraczać 25% skonsolidowanych funduszy własnych albo równowartości 150 mln euro, obliczonej w złotych według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w ostatnim dniu sprawozdawczym.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na dzień 31 grudnia 2013 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej wobec pojedynczych zaangażowań był niski – największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 5,1% skonsolidowanych funduszy własnych. Wśród 10 największych kredytobiorców Grupy Kapitałowej występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Tabela 2.11

**ZAANGAŻOWANIE WOBEC
10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW***

Grupa Kapitałowa Banku				
Lp.	2013		2012	
	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	2 080	9,8%	2 229	10,9%
2	2 074	9,7%	2 080	10,2%
3	2 035	9,6%	1 933	9,4%
4	1 396	6,6%	1 404	6,9%
5	1 084	5,1%	1 206	5,9%
6	1 079	5,1%	1 121	5,5%
7	794	3,7%	810	4,0%
8	752	3,5%	725	3,5%
9	690	3,2%	600	2,9%
10	674	3,2%	596	2,9%
Razem	12 658	59,4%	12 705	62,0%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

Na dzień 31 grudnia 2013 roku największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej Banku w grupę podmiotów powiązanych wyniosła 16,6% skonsolidowanych funduszy własnych (podmioty niewyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań).

Tabela 2.12

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH*

Grupa Kapitałowa Banku				
Lp.	2013		2012	
	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	3 537	16,6%	4 021	19,6%
2	2 791	13,1%	2 993	14,6%
3	2 056	9,7%	1 957	9,6%
4	1 961	9,2%	1 639	8,0%
5	1 446	6,8%	1 590	7,3%
Razem	11 791	55,3%	12 200	36,5%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

Suma dużych zaangażowań Grupy Kapitałowej wyniosła na dzień 31 grudnia 2013 roku 29,3% skonsolidowanych funduszy własnych.

Ryzyko koncentracji kredytowej wobec regionów geograficznych monitorowane jest:

- 1) dla instytucji finansowych – według kraju pochodzenia centrali kontrahenta,
- 2) dla pozostałych klientów – wg podziału regionalnego jednostek organizacyjnych Banku udzielających kredyty.

W celu dywersyfikacji geograficznej ekspozycji wobec instytucji finansowych w Banku stosowane są limity łącznego zaangażowania wobec poszczególnych krajów.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku nie występował istotny poziom koncentracji geograficznej w portfelu kredytowym Grupy Kapitałowej (tabela 2.13). Portfel kredytów KREDOBANK SA, udzielonych klientom ukraińskim wyniósł około 0,6% łącznego portfela Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.13

STRUKTURA GEOGRAFICZNA EKSPOZYCJI*
Grupa Kapitałowa Banku

2013

Kraj/region	Nr klasy ekspozycji**										Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Pozostałe***	
Polska, w tym:	24 394	63 255	28 712	64 272	12 170	4 927	7 029	3 847	1 195	904	210 705
mazowiecki	4 233	7 442	0	10 699	1	27	419	35	1 047	0	23 904
śląsko-opolski	3 455	5 002	90	8 203	3	0	587	47	13	0	17 400
wielkopolski	2 465	3 067	20	7 454	1	0	310	20	17	0	13 354
małopolsko-świętokrzyski	2 255	3 806	11	6 263	4	0	1 011	10	37	0	13 397
dolnośląski	2 032	2 148	1	5 264	2	0	409	21	0	0	9 877
lubelsko-podkarpacki	1 752	2 458	0	5 628	11	0	531	22	8	0	10 410
zachodniopomorski	1 356	2 505	0	4 265	2	0	399	57	0	0	8 586
łódzki	1 718	3 494	1	3 513	1	0	752	16	1	0	9 496
pomorski	1 485	2 499	0	4 109	1	0	168	18	0	0	8 280
kujawsko-pomorski	1 386	1 943	216	3 271	2	0	485	19	3	0	7 324
warmińsko-mazurski	985	1 340	96	2 519	3	0	51	12	0	0	5 006
podlaski	728	1 587	21	1 754	0	0	65	11	2	0	4 167
inne****	544	25 963	28 257	1 331	12 139	4 899	1 843	3 558	66	904	79 505
Norwegia	2	591	0	11	0	1	0	0	0	0	605
Ukraina	231	525	255	102	243	454	0	151	0	0	1 960
Liberia	0	334	0	0	0	0	0	0	0	0	334
Luksemburg	0	300	0	0	0	0	0	0	0	0	300
Wielka Brytania	11	0	0	122	0	1 069	0	2	0	0	1 204
Szwecja	0	159	0	2	0	12	0	0	0	0	173
Cypr	0	50	0	0	0	0	0	0	0	0	50
Hiszpania	0	40	0	0	0	0	0	0	0	0	41
Niemcy	4	4	0	17	0	406	0	1	0	0	432
Kanada	0	15	0	1	0	0	0	0	0	0	16
Irlandia	2	0	0	12	0	0	0	1	0	0	15
Francja	2	0	0	6	0	524	0	0	0	0	532
Belgia	1	0	0	5	0	30	0	0	0	0	36
Pozostałe	3	4	4	19	476	1 207	0	1	0	0	1 714
łącznie (PKO BP SA, KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA)	24 651	65 278	28 972	64 567	12 890	8 629	7 029	4 003	1 195	904	218 117
Pozostałe spółki	0	767	14	0	993	9 378	0	82	0	18	11 252
Korekty i wyłączenia	0	-3 893	0	-86	-56	-10 338	0	-82	0	-759	-15 214
Razem	24 651	62 152	28 986	64 480	13 827	7 669	7 029	4 003	1 195	163	214 155

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** A - ekspozycje detaliczne,

B - ekspozycje wobec przedsiębiorców,

C - ekspozycje wobec rządów i banków centralnych,

D - ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach,

E - inne ekspozycje,

F - ekspozycje wobec instytucji,

G - ekspozycje wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych,

H - ekspozycje przeterminowane,

I - ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej.

*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: kasę, rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne, aktywa wynikające z wyceny papierów wartościowych, papiery wartościowe.

Ryzyko koncentracji kredytowej monitorowane jest również w stosunku do branż gospodarczych wyznaczanych na podstawie klasyfikacji PKD działalności prowadzonej przez klientów instytucjonalnych. W przypadku branż o wyższym poziomie ryzyka, Bank stosuje limity ograniczające skalę zaangażowania Banku wobec tych branż.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku nie występował istotny poziom koncentracji kredytowej wobec grup branż (tabela 2.14).

Tabela 2.14

STRUKTURA BRANŻOWA EKSPOZYCJI*

Rodzaj klienta/branża	Nr klasy ekspozycji**										Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Pozostałe***	
Klienci instytucjonalni, w tym:	0	56 036	0	1 448	0	7	5 801	2 406	1 195	0	66 893
Przetwórstwo przemysłowe	0	13 824	0	171	0	0	0	516	0	0	14 510
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	9 674	0	254	0	0	0	616	0	0	10 543
Działalność związana z obsługą nieruchomości	0	5 008	0	211	0	0	0	177	0	0	5 396
Budownictwo	0	5 148	0	384	0	0	0	366	0	0	5 898
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	35	0	0	0	0	5 773	0	1 195	0	7 002
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	2 353	0	9	0	0	0	45	0	0	2 408
Pozostałe zaangażowanie	0	19 994	0	419	0	7	29	686	0	0	21 135
Banki	0	2	0	0	0	8 355	0	0	0	0	8 357
Rządy	0	0	28 967	0	0	0	0	0	0	0	28 967
Osoby fizyczne	24 574	6 964	0	63 118	0	0	0	1 588	0	0	96 245
Inne****	76	2 276	5	0	12 890	267	1 228	9	0	904	17 656
Łącznie (PKO BP SA, KREDO BANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA)	24 651	65 278	28 972	64 567	12 890	8 629	7 029	4 003	1 195	904	218 117
Pozostałe spółki	0	767	14	0	993	9 378	0	82	0	18	11 252
Korekty i wyłączenia	0	-3 893	0	-86	-56	-10 338	0	-82	0	-759	-15 214
Razem	24 651	62 152	28 986	64 480	13 827	7 669	7 029	4 003	1 195	163	214 155

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** A - ekspozycje detaliczne,

B - ekspozycje wobec przedsiębiorców,

C - ekspozycje wobec rządów i banków centralnych,

D - ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach,

E - inne ekspozycje,

F - ekspozycje wobec instytucji,

G - ekspozycje wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych,

H - ekspozycje przeterminowane,

I - ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej.

*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

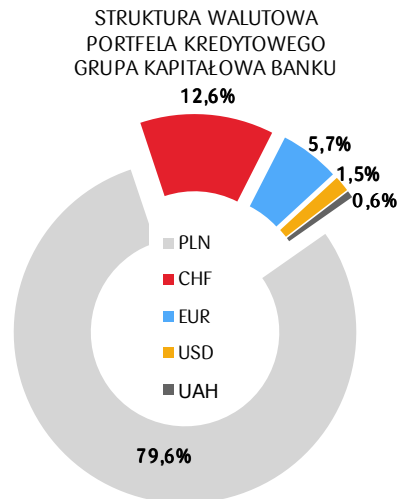
**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku udział ekspozycji w walutach wymienialnych, innych niż złoty, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 20,4%. Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku (wykres 2.2).

W przypadku spółek Grupy Kapitałowej sytuacja kształtuje się inaczej, tj. w portfelu walutowym Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA oraz BTK SA dominują ekspozycje w EUR (odpowiednio 96% i 91% portfela walutowego tych Grup Kapitałowych). Natomiast w Grupie Kapitałowej KREDO BANK SA i w spółce Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. (tj. podmiotach działających na Ukrainie) dominują kredyty udzielane w USD (odpowiednio 54% i 80% portfela walutowego tych podmiotów).

Spadek udziału kredytów denominowanych w walutach obcych w 2013 roku jest głównie efektem spadku kursu USD i CHF w stosunku do 2012 roku. Obserwowany jest ponadto wzrost nowej sprzedaży kredytów oferowanych klientom instytucjonalnym Banku udzielanych w walutach obcych, przy spadku zaangażowania portfela walutowego klientów indywidualnych Banku, w wyniku braku w ofercie Banku kredytów walutowych dla tego klienta

Wykres 2.2

2.2.3.4. Monitorowanie instrumentów pochodnych

Umowy posiadające wbudowane instrumenty pochodne są przez Bank monitorowane, ponadto wydzielone wbudowane instrumenty pochodne podlegają okresowej wycenie.

Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”. Wydzielone wbudowane instrumenty pochodne nie stanowiły w 2013 roku dla Banku istotnego czynnika ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe standardu ISDA/ZBP z 26 bankami krajowymi oraz z 56 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 63 umów CSA (Credit Support Annex)/Umów Zabezpieczających ZBP i 7 umów typu ISMA (International Securities Market Association).

Stopień pokrycia wartości nominalnej transakcji na instrumentach pochodnych umowami ramowymi i umowami zabezpieczającymi ZBP i CSA wynosił odpowiednio 99,6% oraz 98,8%.

Dodatnia wartość godziwa brutto kontraktów zawartych z instytucjami finansowymi na dzień 31 grudnia 2013 roku wyniosła 2 638 mln złotych. Wartość tę obliczono sumując dodatnie rynkowe wartości dla wszystkich trwających transakcji. Wartość netto ekspozycji kredytowej po uwzględnieniu saldowania transakcji dla kontrahentów posiadających umowy ramowe wyniosła około 437 mln złotych. Korzyści z saldowania wyniosły więc około 2 201 mln złotych (nie zostały one uwzględnione przy wyliczaniu wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, o czym jest mowa w rozdziale nr 4 „Wymogi kapitałowe (filar I)”). Wartość przyjętego od kontrahentów zabezpieczenia w ramach umów CSA i umów zabezpieczających ZBP wyniosła około 524 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku Bank nie posiadał żadnych kredytowych transakcji pochodnych.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku Bank uwzględnił korekty z tytułu wyceny kredytowej w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi na podstawie przeprowadzonej analizy odzyskiwalności ekspozycji. W korekcie Bank uwzględnił wartość rynkową ryzyka kredytowego z punktu widzenia Banku. Analizą zostały objęte wszystkie istotne ekspozycje z tytułu dodatniej dla Banku wyceny pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. W szczególności w korekcie uwzględniono ryzyko niewykonania umów zawartych z kontrahentem, na podstawie m.in. analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów, prawdopodobieństwo spłat poszczególnych kontraktów, jak również wartość odzyskiwalną zabezpieczeń.

Przeważającą część instytucji finansowych, z którymi Bank zawiera transakcje na rynku międzybankowym, posiada wysoki poziom *ratingów* zewnętrznych pomiędzy AAA a BB (tabela 2.15).

Tabela 2.15

JAKOŚĆ ZAANGAŻOWAŃ* WOBEC INSTYTUCJI FINANSOWYCH**

PKO Bank Polski SA	
Rating	2013
AAA	0,1%
AA	3,0%
A	77,5%
BBB	8,8%
BB	2,0%
Brak ratingu	8,6%
Razem	100%

* Zaangażowanie stanowi sumę zaangażowania nominalnego z tytułu lokat i papierów wartościowych oraz sumę wycen instrumentów pochodnych, z uwzględnieniem ich nettowania dla kontrahentów, z którymi obowiązują umowy ramowe o kompensowaniu

** Zaangażowanie wobec instytucji spoza Grupy Kapitałowej Banku

Powyższe zestawienie bazuje na *ratingach* zewnętrznych przyznanych przez agencje *Moody's*, *Standard&Poor's* i *Fitch*, zmapowanych na jednolitą skalę *ratingową*.

2.2.4. RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty dotyczące ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego spółek Grupy Kapitałowej Banku, w których zidentyfikowano istotny poziom ryzyka kredytowego (m.in. Grupa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA).

Ponadto w Banku opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym raporty dotyczące ekspozycji kredytowych z tytułu ryzyka instrumentów pochodnych, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej Banku. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KKB, KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

W związku z realizowanym w Banku projektem wdrożenia metody wewnętrznych *ratingów* do wyliczania wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe niewypłacalności, od 2011 roku raporty kwartalne zawierają dodatkowo informacje o parametrach ryzyka kredytowego dla kredytów gospodarczych (obok funkcjonującej już analogicznej informacji dla kredytów konsumpcyjnych), w szczególności w zakresie parametru *PD* w podziale na wynik oceny *ratingowej*.

2.2.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.5.1. Polityka zabezpieczeń

Szczególne rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej Banku polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest

Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie zabezpieczeń wiarytelności określona została w przepisach wewnętrznych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest głównie w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub przyjmuje się zabezpieczenie w formie przelewu wiarytelności z umowy na wybudowanie lokalu, przelew wiarytelności z umowy deweloperskiej oraz rachunku powierniczego otwartego, zamkniętego, gwarancji, weksla czy poręczenia.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wiarytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- 1) w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- 2) preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. takiego przedmiotu zabezpieczenia, którego zbycie jest możliwe bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie i nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu zabezpieczeniu fluktuację cen,
- 3) w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wiarytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub polisa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
- 4) zabezpieczenie oceniane jest pod kątem faktycznej możliwości ich wykorzystania jako ewentualne źródło dochodzenia roszczeń Banku. Podstawą oceny wartości przedmiotów zabezpieczeń rzeczowych jest wartość rynkowa,
- 5) skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia ich aktualnej wartości. Monitorowaniu podlega:

- 1) sytuacja majątkowa lub finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- 2) stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- 3) inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wiarytelności Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika *Loan to value (LTV)*), jak również

monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykáže istotny spadek cen na rynku nieruchomości w Banku uruchamiane są awaryjne procedury postępowania.

Przy zawieraniu umów leasingowych Grupa Kapitałowa Leasing SA, jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów, traktuje je jako zabezpieczenie transakcji.

W przypadku pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej, społeczno-finansowej dłużnika, istotnego obniżenia się wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego rodzaju zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wiarytelności, Bank dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

2.2.5.2. Narzędzia zarządzania ryzykiem kredytowym

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą w szczególności:

- 1) minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. maksymalna wartość *LTV*, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- 2) reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu *scoringowego* (dla klienta indywidualnego), bądź klasa *ratingu* klienta oraz klasa *ratingu* łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- 3) limity koncentracji – limity określone w art. 71 ustawy Prawo bankowe,
- 4) limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- 5) limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku – limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z Rekomendacji S i T,
- 6) limity kredytowe – określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- 7) limity kompetencyjne – określające maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- 8) minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

2.2.5.3. Zarządzanie ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej Banku

Spółki Grupy Kapitałowej Banku, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (Grupa Kapitałowa KREDO BANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, Grupa Kapitałowa BTK SA i spółka zależna: Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metody oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do

metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności tych spółek.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki Grupy Kapitałowej Banku jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, Grupa Kapitałowa BTK SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA oraz spółka zależna: Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

W strukturach organizacyjnych Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA i Grupy Kapitałowej BTK SA funkcjonują komórki organizacyjne w obszarze ryzyka, które odpowiadają w szczególności za:

- 1) opracowywanie metod oceny ryzyka kredytowego, tworzenia rezerw i odpisów,
- 2) kontrolę i monitorowanie ryzyka kredytowego w procesie kredytowym,
- 3) jakość oraz efektywność restrukturyzacji i procesu windykacji wierzytelności klientów.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA i w Grupie Kapitałowej BTK SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

2.2.5.4. Działania zarządcze dotyczące instrumentów pochodnych

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego transakcji pochodnych Bank zawiera umowy ramowe przez kompensację wymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka rozliczeniowego) oraz niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego), mające na celu zabezpieczanie roszczeń Banku wobec kontrahentów, wynikających z transakcji pochodnych.

Umowy ramowe zawierane są z kontrahentami zagranicznymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ISDA (*International Swaps and Derivatives Association*) oraz ISMA (*International Securities Market Association*), a z kontrahentami krajowymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ZBP. Umowy ramowe mające za przedmiot transakcje dłużnymi papierami wartościowymi z krajowymi instytucjami finansowymi, zawierane są na podstawie wewnętrznego standardu Banku. W celu ograniczenia ryzyka kredytowego, w przypadkach planowanego rozszerzenia skali operacji z instytucją finansową na podstawie umowy ramowej, strony zawierają umowę zabezpieczającą CSA (*Credit Support Annex*) lub na bazie standardu ZBP. Na podstawie umowy zabezpieczającej każda ze stron, po spełnieniu przesłanek określonych w tej umowie zobowiązuje się do ustanowienia stosownego zabezpieczenia wraz z prawem do jego potrącenia. W nielicznych przypadkach postanowienia umów zabezpieczających przewidują konieczność zapewnienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku obniżenia stopnia wiarygodności kredytowej jednej ze stron.

Podpisane przez Bank umowy zabezpieczające zawierają postanowienia określające dopuszczalną różnicę pomiędzy

ekspozycją kredytową a wartością zabezpieczenia. Umowy zabezpieczające, mogą dopuszczać dwie formy zabezpieczenia: gotówkowe oraz w postaci papierów wartościowych.

Bank wymaga od kontrahenta ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia np. w postaci blokady na rachunku papierów wartościowych w przypadku, gdy planowana wielkość współpracy z kontrahentem przekracza wysokość przyznanego mu limitu.

W Banku wypracowano standard podpisywania umów ramowych, który określa tryb postępowania podczas negocjacji oraz w trakcie podpisywania i administrowania umowami ramowymi oraz umowami zabezpieczającymi, zawieranymi z krajowymi bankami i instytucjami finansowymi oraz umowami ramowymi i załącznikami wsparcia kredytowego zawieranymi z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi.

Zawarcie umowy ramowej z kontrahentem stanowi podstawę weryfikacji wysokości wewnętrznego limitu na kontrahenta oraz długości okresów zaangażowań Banku w terminowe transakcje finansowe lub operacje sprzedaży papierów wartościowych ze zobowiązaniem do ich odkupu. Limit dla klienta ustalany jest na podstawie wewnętrznej oceny (*rating* wewnętrzny), a także na podstawie wielkości funduszy własnych Banku i klienta

Dla transakcji kredytowych z instytucjami finansowymi mającymi siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się międzynarodowe standardy umów kredytowych *Loan Market Association*.

W przypadku wystąpienia sytuacji, w której klient (kontrahent) nie wywiązałby się ze swojego zobowiązania z tytułu rozliczenia takiego instrumentu, kwota rozliczenia byłaby zaewidencjonowana jako należność, wyceniana w wartości nominalnej skorygowanej o należne odsetki oraz pomniejszona odpowiednio o kwotę utworzonych odpisów z tytułu utraty jej wartości.

Bank dokonuje comiesięcznego przeglądu transakcji pochodnych zawartych z podmiotami gospodarczymi w celu identyfikacji transakcji zagrożonych utratą wartości z tytułu ryzyka kredytowego i uwzględnia rozpoznaną utratę wartości w wycenie tych transakcji.

Identyfikacja transakcji zagrożonych utratą wartości polega na rozpoznaniu zdarzeń wskazujących na zagrożenie realizacji płatności wynikających z transakcji, w szczególności:

- 1) opóźnienia w realizacji płatności wynikających z transakcji,
- 2) braku pokrycia transakcji w przewidywanych przepływach pieniężnych z tytułu działalności gospodarczej klienta lub przyjętych zabezpieczeniach transakcji,
- 3) znaczącego pogorszenia się *ratingu* wewnętrznego klienta lub braku informacji o aktualnej ocenie *ratingowej*.

Bank dokonuje comiesięcznej kalkulacji korekt wyceny transakcji pochodnych z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta (CVA) i własnego ryzyka kredytowego (DVA).

Korekta CVA na poszczególnych kontrahentach jest ustalana jako suma iloczynów zdyskontowanej oczekiwanej dodatniej ekspozycji i prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta z uwzględnieniem oszacowanej stopy odzysku.

Ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych, jest poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych.

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy

wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej spółek.

W 2013 roku jedynymi spółkami Grupy Kapitałowej Banku, poza Bankiem, wykorzystującymi instrumenty pochodne do zarządzania ryzykiem (do zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej), były spółki z Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA oraz KREDO BANK SA (który w 2013 roku pozyskiwał krótkoterminowe finansowanie w transakcjach *FX swap*).

2.3. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ

2.3.1. WSTĘP

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

2.3.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W celu określenia poziomu ryzyka stopy procentowej Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (*VaR*), miarę wrażliwości cenowej (BPV), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań.

Wartość zagrożona (*VaR*) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zmienności stóp procentowych, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka.

Do wyznaczania *VaR* dla potrzeb zarządzania ryzykiem rynkowym stosuje się metodę wariancji – kowariancji przy poziomie ufności 99% i 10-dniowym okresie utrzymania pozycji. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej wykorzystuje się między innymi wartość *VaR* wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku, a także w podziale na rodzaje działalności Banku.

Wrażliwość cenowa (Basis Point Value – BPV) definiowana jest jako zmiana wartości godziwej instrumentu finansowego, która wynika z równoległego przesunięcia krzywej dochodowości o jeden punkt bazowy w górę.

Wrażliwość dochodu odsetkowego jest miarą określającą zmianę dochodu odsetkowego wynikającą ze skokowej zmiany stóp procentowych. Miara ta uwzględnia zróżnicowanie terminów przeszacowań poszczególnych pozycji odsetkowych w każdym z wybranych horyzontów czasowych.

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Testy warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej służą do oszacowania potencjalnych strat wynikających z utrzymywanej struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych.

W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych: równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o ± 50 p.b., ± 100 p.b., ± 200 p.b. oraz scenariusze wygięcia (nierównoległego przesunięcia typu „*peak*” oraz „*twist*”) krzywych dochodowości,
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, największe historyczne nierównoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych dla papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych je zabezpieczających.

W procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej, w odniesieniu do sald kredytów oraz depozytów o nieokreślonym terminie przeszacowania, Bank stosuje podejście oparte na replikowanych profilach ryzyka stopy procentowej z uwzględnieniem niestabilności sald tych produktów (określonej na podstawie ich kształtowania się w przeszłości).

2.3.3. MONITOROWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W 2013 roku ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej Banku było zdeterminowane głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej Banku w przypadku złotowej stopy procentowej, a także w przypadku stóp procentowych dla walut EUR i CHF składało się głównie z niedopasowania Banku. Niedopasowanie terminów przeszacowań stóp procentowych dla tych walut, generowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy Kapitałowej i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka. Niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej w USD składało się zarówno z ekspozycji Banku, jak i niedopasowania spółek Grupy Kapitałowej. Niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zmniejszało niedopasowanie Grupy Kapitałowej Banku w tej walucie w przedziałach do 1 miesiąca. W pozostałych przedziałach niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zwiększało niedopasowanie Grupy Kapitałowej.

Tabele 2.16 – 2.19 przedstawiają luki przeszacowań Grupy Kapitałowej według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku w podziale na waluty.

Tabela 2.16

Luka przeszacowań złotowa (w mln PLN)								
2013	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	33 491	65 625	-21 546	-58 315	-3 496	4 730	361	20 851
Luka skumulowana	33 491	99 116	77 571	19 256	15 760	20 490	20 851	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-91	-480	58	27	18	-77	25	-519
Luka skumulowana	-91	-571	-513	-485	-467	-544	-519	
RAZEM - Luka okresowa	33 400	65 145	-21 487	-58 288	-3 477	4 653	386	20 332
RAZEM - Luka skumulowana	33 400	98 545	77 058	18 770	15 293	19 946	20 332	

Tabela 2.17

Luka przeszacowań USD (w mln USD)								
2013	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	34	423	-1	-432	1	0	-199	-175
Luka skumulowana	34	457	456	24	24	24	-175	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-99	0	-2	-7	42	33	11	-22
Luka skumulowana	-99	-100	-101	-108	-66	-33	-22	
RAZEM - Luka okresowa	-65	423	-3	-439	42	33	-187	-196
RAZEM - Luka skumulowana	-65	357	355	-84	-42	-9	-196	

Tabela 2.18

Luka przeszacowań EUR (w mln EUR)								
2013	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	178	757	-96	-681	-475	117	-13	-213
Luka skumulowana	178	935	839	158	-317	-200	-213	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-84	1	0	0	6	13	5	-58
Luka skumulowana	-84	-83	-83	-83	-77	-63	-58	
RAZEM - Luka okresowa	94	758	-96	-681	-468	130	-9	-272
RAZEM - Luka skumulowana	94	852	756	75	-393	-263	-272	

Tabela 2.19

Luka przeszacowań CHF (w mln CHF)

2013	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	-740	1 194	-2	-40	-500	-8	18	-78
Luka skumulowana	-740	454	452	412	-88	-96	-78	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-6	1	0	0	0	0	0	-5
Luka skumulowana	-6	-5	-5	-5	-5	-5	-5	
RAZEM - Luka okresowa	-746	1 194	-2	-40	-500	-8	18	-83
RAZEM - Luka skumulowana	-746	449	447	407	-93	-101	-83	

VaR Banku oraz analiza *stress-testowa* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku zostały przedstawione poniżej:

Tabela 2.20

Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko stopy procentowej

	2013		2012	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.*	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.*
PKO Bank Polski SA	54,9	-523,1	64,5	-299,0
Spółki Grupy Kapitałowej	-	-27,3	-	-42,9
Razem	54,9	-495,9	64,5	-271,0

*W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp w poszczególnych walutach o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół, oddzielnie dla Banku i spółek zależnych Grupy oraz łącznie

Na dzień 31 grudnia 2013 roku wartość zagrożona dla stopy procentowej w horyzoncie 10-dniowym (*VaR* 10-dniowy) wyniosła dla Banku 54,9 mln złotych, co stanowiło około 0,27% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2012 roku miara *VaR* dla Banku wyniosła 64,5 mln złotych, co stanowiło około 0,33% funduszy własnych Banku.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazujące zmiany wartości rynkowej wynikające z przesunięcia krzywych dochodowości w podziale na poszczególne waluty zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 2.21

Wyniki testów warunków skrajnych* - równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o ±200 pb.

	Bank		Spółki Grupy Kapitałowej		Razem	
Waluta	2013	2012	2013	2012	2013	2012
PLN	-412,8	-260,4	-0,3	-11,0	-412,5	-271,4
EUR	-48,9	-49,1	-8,9	-5,1	-40,0	-44,0
USD	-58,8	16,3	-18,1	-26,7	-40,7	43,0
CHF	-2,2	-4,4	0,0	-0,1	-2,2	-4,5
GBP	-0,8	-0,6	0,0	0,0	-0,8	-0,6

* Wartości dla głównych walut obcych zostały przedstawione w ekwiwalencie złotowym

Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości *VaR*. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miare *VaR* 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2013 roku wyniosła około 10,7 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2012 roku około 14,3 mln złotych.

2.3.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko stopy procentowej oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.3.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie Kapitałowej należą:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,
- 3) określanie charakterystyk oraz poziomu narażenia poszczególnych produktów na ryzyko stopy procentowej,

- 4) określenie dopuszczalnych typów transakcji opartych na stopie procentowej.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej, m.in. na: wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, a także limity i wartości progowe strat oraz limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka stopy procentowej osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.4. RYZYKO WALUTOWE

2.4.1. WSTĘP

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

2.4.2. POMIAR I OCENA RYZYKA WALUTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka walutowego Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (*VaR*) oraz testy warunków skrajnych.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing* i *crash-testing*) dla ryzyka walutowego służą do oszacowania potencjalnej straty z zajętych pozycji walutowych w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych.

W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (20-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

2.4.3. MONITOROWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W 2013 roku ryzyko walutowe Grupy Kapitałowej Banku kształtowało się na niskim poziomie, gdyż Bank, co do zasady, prowadzi politykę domykania pozycji portfela bankowego w walutach głównych, tj. EUR, USD, CHF i GBP. *VaR* 10-dniowy dla pozycji walutowej Banku na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosił 2,4 mln złotych, co stanowiło około 0,012% funduszy własnych Banku. *VaR* i analiza testów warunków skrajnych aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla wszystkich walut) narażonych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 2.22

Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko walutowe

	2013		2012	
	VaR 10-dniowy	Stress-test $\pm 20\%^*$	VaR 10-dniowy	Stress-test $\pm 20\%^*$
PKO Bank Polski SA	2,4	-21,4	0,6	-3,9
Spółki Grupy Kapitałowej	-	-43,1	-	-28,7
Razem	2,4	-14,2	0,6	-32,6

*W tabeli zaprezentowano wartość bezwzględną najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%

Podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej, biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości *VaR*. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miare *VaR* 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2013 roku wyniosła około 0,9 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2012 roku około 0,6 mln złotych.

2.4.4. RAPORTOWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka walutowego w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko walutowe oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.4.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA WALUTOWEGO

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie Kapitałowej są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- 3) określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Grupie Kapitałowej Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka walutowego osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.5. RYZYKO PŁYNNOŚCI

2.5.1. WSTĘP

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

2.5.2. POMIAR I OCENA RYZYKA PŁYNNOŚCI

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej Banku w zakresie płynności jest utrzymywanie portfela płynnych papierów wartościowych oraz wzrost stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

W Grupie Kapitałowej Banku wykorzystywane są m.in. następujące miary ryzyka płynności:

- 1) kontraktowa luka płynności – zestawienie wszystkich pozycji bilansu ze względu na ich zapadalność i wymagalność,
- 2) urealniona luka płynności – zestawienie poszczególnych kategorii bilansu ze względu na ich urealniony termin zapadalności lub wymagalności,
- 3) rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami, a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie,
- 4) miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- 5) testy warunków skrajnych (*stress-testy* płynności).

Testy warunków skrajnych (*stress-testing*) dla ryzyka płynności służą do oszacowania liczby dni roboczych, przez które Bank mógłby w pełni wypłacać środki podmiotom niefinansowym oraz sprawdzenia, czy w przypadku zmaterializowania się scenariusza szokowego posiadane przez Bank środki są wystarczające na pokrycie zobowiązań.

W Banku stosowane są trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze masowego wycofywania depozytów przez klientów niefinansowych,
- 2) scenariusze wrażliwości wpływów i wypływów na zmianę warunków rynkowych,
- 3) scenariusze prognozowanego ryzyka płynności w warunkach szokowych.

2.5.3. MONITOROWANIE RYZYKA PŁYNNOŚCI

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają zestawienie zapadających aktywów i wymagalnych zobowiązań oraz dodatkowo zostały urealnione o wybrane pozycje bilansowe w celu właściwego zobrazowania pozycji płynnościowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Najważniejsze urealnienia dotyczą:

- 1) osadu depozytów (z wyłączeniem rynku międzybankowego) i ich wymagalności – depozyty klientów (rachunki bieżące, konta oszczędnościowe oraz depozyty terminowe) zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniając ich stabilność (utrzymywanie się odpowiedniego poziomu salda lub odnawialność po terminie wymagalności),
- 2) osadu kredytów w rachunkach bieżących podmiotów niefinansowych i ich zapadalności – kredyty w rachunku bieżącym zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniających odnawialność tych kredytów,
- 3) płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności – płynne papiery wartościowe zostały zakwalifikowane do przedziału do 7 dni zgodnie z możliwym terminem ich upłynięcia (zastawu, sprzedaży).

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące luki okresowej oraz skumulowanej luki okresowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej, według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku.

Tabela 2.23

UREALNIONA LUKA PŁYNNOŚCI* - AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA

2013	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	7 014	13 167	-9 759	-769	1 985	5 272	18 082	-34 990
Luka skumulowana	7 014	20 180	10 421	9 652	11 637	16 909	34 990	0
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-33	157	-502	-75	-274	340	525	-138
Luka skumulowana	-33	124	-378	-453	-727	-387	138	0
RAZEM - Luka okresowa	6 981	13 324	-10 261	-843	1 711	5 612	18 606	-35 128
RAZEM - Luka skumulowana	6 981	20 304	10 043	9 200	10 910	16 522	35 128	0
2012	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	10 223	6 748	402	3 133	2 174	9 249	11 556	-43 486
Luka skumulowana	10 223	16 971	17 373	20 506	22 680	31 930	43 486	0
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	163	110	-377	-88	-169	-90	295	156
Luka skumulowana	163	273	-104	-192	-362	-451	-156	0
RAZEM - Luka okresowa	10 386	6 858	25	3 045	2 005	9 159	11 851	-43 329
RAZEM - Luka skumulowana	10 386	17 244	17 269	20 314	22 319	31 478	43 329	0

* Wyznaczona jako suma urealnionej luki płynności PKO Banku Polskiego SA i kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej wykazywała wartości dodatnie. Oznacza to skumulowaną nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Tabela 2.24 przedstawia dane dotyczące kontraktowej pozabilansowej luki płynności instrumentów pochodnych Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.24

KONTRAKTOWA POZABILANSOWA LUKA PŁYNNOŚCI INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Grupa Kapitałowa Banku

2013	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	74	-48	63	85	227	325	28	755
RAZEM - Luka skumulowana	74	26	89	175	402	727	755	0
2012	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	-112	-145	48	347	351	348	259	1 096
RAZEM - Luka skumulowana	-112	-257	-209	139	489	838	1 096	0

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na dzień 31 grudnia 2013 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku:

Tabela 2.25

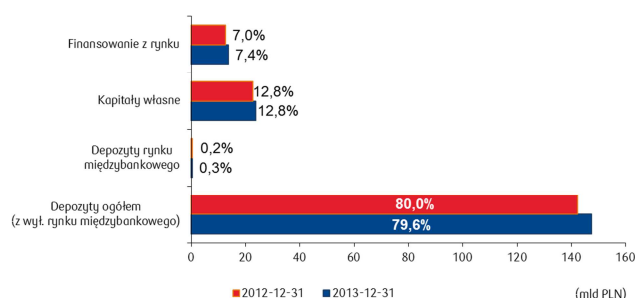
REZERWA PŁYNNOŚCI PKO Bank Polski SA		
Miara wrażliwości	2013	2012
Rezerwa płynności do 1 miesiąca	17 816	13 568

Na dzień 31 grudnia 2013 roku poziom osadu depozytów stanowił około 95,9% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza wzrost o około 2,6 p.p. w porównaniu do 31 grudnia 2012 roku.

Poniższy wykres przedstawia strukturę źródeł finansowania Banku na 31 grudnia 2013 roku oraz na 31 grudnia 2012 roku.

Wykres 2.3

Struktura źródeł finansowania PKO Banku Polskiego SA

2.5.4. RAPORTOWANIE RYZYKA PŁYNNOŚCI

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka płynności w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko płynności oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.5.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA PŁYNNOŚCI

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej Banku są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności plany awaryjne,
- 2) limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- 3) transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- 4) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej Banku przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka płynności osiągają znaczącą wartość.

Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.6. RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE

2.6.1. WSTĘP

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej (Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA), działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie do poziomu akceptowalnego przez Bank ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen towarów jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Celem zarządzania ryzykiem cen towarów jest ograniczenie ewentualnych strat z tytułu zmian cen towarów do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury bilansowych oraz pozabilansowych pozycji towarowych.

Biorąc pod uwagę inne ryzyka cenowe Bank na koniec 2013 roku był narażony na ryzyko cen jednostek uczestnictwa w funduszach zbiorowego inwestowania. Wpływ tego ryzyka na sytuację finansową Banku jest nieistotny – wymóg kapitałowy, wyznaczony zgodnie z Uchwałą 76/2010 KNF (z późn. zm.) na pokrycie wyżej wymienionego ryzyka wyniósł na koniec 2013 roku około 60 tys. złotych.

2.6.2. POMIAR I OCENA RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych oraz innych ryzyk cenowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia.

W 2013 roku pozycje w transakcjach generujących ryzyko cen towarów każdorazowo było domykane na koniec dnia.

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym Grupy Kapitałowej Banku ze względu na cel nabycia dzielą się na dwie grupy:

- 1) akcje i udziały – zaangażowania wobec spółek współzależnych i stowarzyszonych oraz wobec innych spółek z mniejszościowym udziałem PKO Banku Polskiego SA i spółek zależnych Grupy Kapitałowej w kapitale

- zakładowym tych spółek (z wyłączeniem akcji i udziałów stanowiących pomniejszenia funduszy własnych Grupy Kapitałowej); celem nabycia tych aktywów jest uzyskanie przychodów kapitałowych (dywidend) oraz zwrotu z inwestycji w wyniku sprzedaży akcji i udziałów (w tym odzyskania kapitału w wyniku sprzedaży akcji lub udziałów nabytych w ramach restrukturyzacji wierzytelności kredytowych), a także udział PKO Banku Polskiego SA w rozwoju rynku finansowego,
- 2) jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania – obejmujące inwestycje spółki PKO TFI SA w jednostki uczestnictwa zarządzanych przez siebie nowych funduszy inwestycyjnych; celem nabycia tych aktywów jest zdobycie, zgodnie ze statutem PKO TFI SA, środków wymaganych do powstania funduszu.

Tabela 2.26

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE – PORTFEL BANKOWY

	Grupa Kapitałowa Banku			
	2013		2012	
	wartość bilansowa	wartość godziwa*	wartość bilansowa	wartość godziwa*
łącznie	271 472	271 869	98 428	98 874
Udziały w innych podmiotach	204 689	204 689	13 760	13 760
Kapitałowe papiery wartościowe	66 783	67 180	84 668	85 114
akcje dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym**	43 242	43 242	31 513	31 513
akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym***	5 938	6 335	36 006	36 452
jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	17 603	17 603	17 149	17 149

* Szacowana wartość godziwa

** Wartość godziwa akcji dopuszczonych do obrotu na giełdzie jest równa ich wartości rynkowej

*** W pozycji tej są również wykazywane akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym spółek publicznych

Akcje i udziały w spółkach współzależnych i stowarzyszonych wyceniane są metodą praw własności (cena nabycia skorygowana o udział w zmianie aktywów netto spółki od dnia nabycia do dnia wyceny) z uwzględnieniem odpisu z tytułu utraty wartości.

Udział w wyniku finansowym spółek współzależnych i stowarzyszonych od dnia nabycia ujemnie się w rachunku zysków i strat, a udział w zmianach stanu innych dochodów całkowitych od dnia nabycia – w innych dochodach całkowitych.

2.6.3. MONITOROWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego oceniane jest istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji w spółkach stowarzyszonych i współzależnych. W przypadku istnienia takiej przesłanki dokonywane jest oszacowanie wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa (czyli przeprowadzenie testu na utratę wartości). Prognoza wartości użytkowej jest szacowana metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych jednostek obejmujących okres od 3 do 5 lat z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych spółek.

Testy na utratę wartości dodatkowo przeprowadzane są na koniec każdego roku bez względu na występowanie przesłanek wskazujących na utratę wartości akcji i udziałów w spółkach współzależnych i stowarzyszonych.

Akcje i udziały w innych spółkach wyceniane są:

- 1) według wartości godziwej ustalonej w następujący sposób:
 - a) według wartości rynkowej dla akcji, dla których istnieje aktywny rynek,
 - b) jako otrzymana bieżąca oferta kupna lub w drodze wyceny przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny świadczący tego rodzaju usługi, dla akcji i udziałów, dla których nie istnieje aktywny rynek,
- 2) według ceny nabycia pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości dla akcji i udziałów, dla których nie ma możliwości wiarygodnego ustalenia wartości godziwej.

Skutki zmiany wartości godziwej akcji i udziałów odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości, które ujmowane są w rachunku zysków i strat. Pozycja dotycząca kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży aktywa bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego składnika aktywów, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat w odniesieniu do akcji i udziałów w innych jednostkach tj. wszelkie późniejsze wzrosty wartości godziwej ujemnie się w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny.

Jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania wyceniane są według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny.

Dywidendy z tytułu ekspozycji kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku niezrealizowana strata Grupy Kapitałowej Banku związana z wyceną ekspozycji kapitałowych (wykazana w rachunku zysków i strat oraz w kapitale z aktualizacji wyceny) oraz z tytułu różnic kursowych wyniosła łącznie 4,5 mln złotych, a zrealizowany zysk ze sprzedaży akcji stanowiących ekspozycje kapitałowe wyniósł 5,9 mln złotych. Jednocześnie Grupa Kapitałowa w 2013 roku wykazała zysk w wysokości 178,7 mln złotych z tyt. przeszacowania do wartości godziwej udziałów w spółce Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. Dodatkowo w 2013 roku Grupa Kapitałowa Banku z tytułu posiadanych akcji stanowiących ekspozycje kapitałowe otrzymała dywidendę brutto w łącznej wysokości 5,1 mln złotych.

2.6.4. RAPORTOWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

W Banku opracowywane są raporty uwzględniające ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych oraz ryzyko cen towarów w trybie miesięcznym i kwartalnym. Raporty zawierają informacje o ekspozycjach oraz wykorzystaniu limitów na te

ryzyka. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.6.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego PKO Banku Polskiego, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem cen towarów odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Departamentu Skarbu, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

2.7. RYZYKO OPERACYJNE

2.7.1. WSTĘP

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych; obejmuje ryzyko prawne, nie obejmuje ryzyka reputacji i ryzyka biznesowego.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny i pomiaru, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Docelowy profil ryzyka operacyjnego Banku rozumiany jest jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określony jest przez strategiczne limity tolerancji na ryzyko operacyjne.

Bank w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym spełnia wymogi Rekomendacji M.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd, który:

- 1) wyznacza cele zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) kształtuje politykę zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) podejmuje uchwały w sprawie zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym, strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne oraz zmian i rozszerzeń podejścia *AMA*,
- 4) akceptuje wartość korekty kierowniczej, dotyczącej wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne zgodnie z podejściem *AMA*,
- 5) akceptuje raporty i informacje na temat ryzyka operacyjnego.

2.7.2. POMIAR I OCENA RYZYKA OPERACYJNEGO

2.7.2.1. Metoda pomiaru i oceny ryzyka operacyjnego

Pomiar ryzyka operacyjnego w Banku ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka operacyjnego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) obliczanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (*KR*),

- 2) obliczenie wymogu kapitałowego zgodnie z podejściem *AMA*,
- 3) testy warunków skrajnych,
- 4) wyliczenie kapitału wewnętrznego.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych i skutkach ich powstania, dane o otoczeniu operacyjnym oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

Samooceńca ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych i jest przeprowadzana z wykorzystaniem:

- 1) zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- 2) wyników inspekcji, postępowań oraz kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- 3) kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego.

Bank szacuje parametry rozkładów wykorzystywanych do pomiaru ryzyka operacyjnego na podstawie danych wewnętrznych i zewnętrznych o zdarzeniach operacyjnych. Algorytm szacowania tych parametrów uwzględnia fakt istnienia progów strat, od których gromadzone są informacje o zdarzeniach operacyjnych. Wysokość progu dla zdarzeń wewnętrznych została ustalona z uwzględnieniem ekonomicznego kosztu gromadzenia informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich wartości dodanej w pomiarze ryzyka operacyjnego. Wykorzystywane zewnętrzne dane o zdarzeniach operacyjnych pochodzą m. in. z systemu wymiany informacji na temat zdarzeń z obszaru ryzyka operacyjnego, prowadzonego przez Związek Banków Polskich (ZORO). Dodatkowo w pomiarze ryzyka operacyjnego uwzględniane są dane makroekonomiczne oraz dane obrazujące rozmiar działalności operacyjnej i biznesowej Banku.

Wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne zgodnie z podejściem *AMA* odpowiada wartości zagrożonej na ryzyko operacyjne, powiększonej o wynik metody komplementarnej oraz skorygowanej o wartość korekty z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej i korekty kierowniczej, zgodnie z poniższą formułą:

$$AMA = (LDA_{99,9\%} + MK) * (1 + KW) + KK$$

gdzie:

<i>AMA</i>	- wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego (wymóg <i>AMA</i>),
<i>LDA</i> _{99,9%}	- wartość zagrożona,
<i>MK</i>	- wynik metody komplementarnej,
<i>KW</i>	- korekta z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
<i>KK</i>	- korekta kierownicza.

Wyliczenia wartości zagrożonej dokonuje się za pomocą podejścia rozkładu strat (*LDA*). W ramach tego podejścia, na podstawie historycznych wewnętrznych i zewnętrznych danych o zdarzeniach operacyjnych oraz o otoczeniu operacyjnym, mierzy się potencjalną stratę, która z prawdopodobieństwem 99,9% nie zostanie przekroczona w ciągu najbliższego roku.

Metoda komplementarna jest analizą scenariuszy dotyczących wybranych rodzajów zdarzeń operacyjnych. Celem metody komplementarnej jest uwzględnienie wymogu *AMA* ryzyka operacyjnego związanego ze zdarzeniami operacyjnymi, które nie zostały pokryte podejściem *LDA*.

Korekta z tytułu zmian jakości kontroli pozwala na uwzględnienie możliwości pogorszenia jakości kontroli

wewnętrznej funkcjonalnej w Banku skutkującej wzrostem częstotliwości lub dotkliwości zdarzeń operacyjnych.

Celem korekty kierowniczej jest uwzględnienie w kalkulacji wymogu *AMA* nadzwyczajnych zdarzeń, które ze względu na swoją specyfikę nie zostały uwzględnione w wymogu *AMA* w ramach podejścia *LDA* oraz w ramach metody komplementarnej.

W ramach pomiaru ryzyka przeprowadzane są testy warunków skrajnych, które dotyczą potencjalnych następstw realizacji skrajnie niekorzystnych, lecz możliwych, scenariuszy. Ma to na celu określenie wrażliwości wyników Banku na realizację scenariusza testowego oraz ustalenie czy wymóg *AMA* pokrywa łączną kwotę strat wynikających z realizacji tych scenariuszy.

Dotychczasowe wyniki testów warunków skrajnych nie podważają dostatecznego konserwatyzmu wymogu *AMA*.

Dodatkowo Bank przeprowadza *backtesting* wymogu *AMA*. Wyniki *backtestingu* potwierdzają dostateczny konserwatyzm wymogu *AMA*.

Ponadto niezależna komórka organizacyjna Centrali nie rzadziej niż raz w roku dokonuje walidacji stosowanego podejścia *AMA*. Walidacja ma na celu zapewnienie, aby systemy pomiaru i zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku wraz z istotnymi składowymi funkcjonowały zgodnie z założeniami. Przedmiotem walidacji jest weryfikacja dokładności, obiektywności i konserwatyzmu stosowanego przez Bank systemu pomiaru oraz zarządzania ryzykiem operacyjnym.

2.7.2.2. Polityka ubezpieczeniowa Banku

W celu zminimalizowania niekorzystnych skutków finansowych zdarzeń operacyjnych PKO Bank Polski SA prowadzi politykę ubezpieczeniową polegającą na zapewnieniu ciągłej i efektywnej ochrony ubezpieczeniowej w zamian za akceptowalny poziom kosztów.

PKO Bank Polski SA dąży do stosowania jednolitych zasad ubezpieczenia dla całej Grupy Kapitałowej Banku tak aby zoptymalizować zakres ochrony oraz realizować efekt skali.

Program ubezpieczeniowy Banku jest na bieżąco monitorowany pod kątem identyfikacji potrzeby niezbędnych zmian.

2.7.2.3. Wpływ ubezpieczeń

Bank w obliczaniu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego uwzględnia wpływ ubezpieczeń.

Wykorzystywane przez Bank do pomniejszenia wymogu kapitałowego polisy ubezpieczeniowe spełniają kryteria określone w §§ 63-64 załącznika nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF (z późn. zm.) i są zgodne z przepisami wewnętrznymi w zakresie wyliczenia wartości pomniejszeń wymogu kapitałowego z tytułu ubezpieczeń. Polisy ubezpieczeniowe Banku dotyczą przede wszystkim ubezpieczenia mienia od wszystkich ryzyk i odpowiedzialności cywilnej Banku.

Bank uwzględnia udział własny, tzw. franszyzę przy wyliczeniu pomniejszeń z tytułu posiadanych ubezpieczeń. Każdorazowe pomniejszenie wyniku pomiaru ryzyka operacyjnego z tytułu posiadanego ubezpieczenia jest weryfikowane.

Zgodnie z § 65 załącznika nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF (z późn. zm.) zmniejszenie wymogu kapitałowego z tytułu uznania ubezpieczenia nie przekracza maksymalnej wartości

20% wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego przed uwzględnieniem technik redukcji ryzyka.

2.7.3. MONITOROWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Monitorowanie ryzyka operacyjnego ma na celu kontrolę ryzyka operacyjnego oraz diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych.

Bank regularnie monitoruje:

- 1) stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji oraz limitów strat na ryzyko operacyjne,
- 2) zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- 3) wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- 4) wyniki *AMA*, testów warunków skrajnych,
- 5) wartości *KRI* w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- 6) skuteczność i terminowość podejmowanych działań w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego.

2.7.4. RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby:

- 1) wewnętrzne Banku, w szczególności: wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu oraz Rady Nadzorczej,
- 2) instytucji nadzorczych,
- 3) akcjonariuszy i rynku finansowego.

Raportowanie na potrzeby wewnętrzne Banku informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach miesięcznych i kwartalnych.

Odbiorcami informacji miesięcznych są członkowie Zarządu, komórki organizacyjne Centrali oraz specjalistyczne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Informacja miesięczna zawiera w szczególności informacje o:

- 1) liczbie i skutkach zdarzeń operacyjnych,
- 2) strukturze zdarzeń operacyjnych,
- 3) wartościach *KRI*.

Odbiorcami raportów kwartalnych są KRO, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Raporty kwartalne zawierają w szczególności informacje na temat:

- 1) wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- 2) profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń dla produktów, procesów i aplikacji Banku,
- 3) działań podjętych celem ograniczenia ryzyka operacyjnego oraz oceny skuteczności podejmowanych działań w celu obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego,
- 4) rekomendacji i decyzji KRO lub Zarządu.

Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

2.7.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA OPERACYJNEGO

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym realizuje się na poziomie całego Banku oraz na poziomach poszczególnych obszarów systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu rozwiązań służących sprawowaniu przez Bank kontroli nad poziomem ryzyka operacyjnego umożliwiającym

realizację celów Banku. Głównymi obszarami systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym są:

- 1) bezpieczeństwo,
- 2) informatyka,
- 3) rozliczenia,
- 4) zasoby ludzkie,
- 5) działalność biznesowa,
- 6) administracja,
- 7) wsparcie (w szczególności zarządzanie ubezpieczeniami, powierzanie czynności zlecanych przez Bank do wykonania podmiotom zewnętrznym, budowa i wdrażanie wewnętrznych modeli ryzyka operacyjnego oraz systemów identyfikowania, oceny, monitorowania i limitowania ryzyka operacyjnego itp.).

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdego pracownika PKO Banku Polskiego i polega na zapobieganiu materializacji zdarzeń operacyjnych powstających przy obsłudze produktów, realizacji procesów i eksploatacji aplikacji oraz na reagowaniu na występujące zdarzenia operacyjne. Reagowanie obejmuje:

- 1) identyfikowanie zdarzeń oraz wyjaśnianie przyczyn ich powstawania,
- 2) określanie skutków zdarzeń operacyjnych,
- 3) rejestrowanie danych o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 4) monitorowanie informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 5) likwidowanie negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej Banku.

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej Banku mają trzy podmioty, to jest: PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA oraz Grupa Kapitałowa KREDO BANK SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- 1) instrumenty kontrolne,
- 2) instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- 3) wartości progowe i krytyczne *KRI*,
- 4) strategiczne limity tolerancji i limity strat na ryzyko operacyjne,
- 5) plany awaryjne,
- 6) ubezpieczenia,
- 7) *outsourcing*.

Działania zarządcze podejmuje się w następujących przypadkach:

- 1) z inicjatywy KRO,
- 2) z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- 3) gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że ryzyko przekroczy poziom umiarkowany lub wysoki lub nastąpiło przekroczenie tych poziomów.

W przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia:

- 1) redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji,
- 2) transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny,
- 3) unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym podlega systemowi kontroli wewnętrznej obejmującemu:

- 1) przegląd strategii i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) samoocenę utrzymania zgodności z wymogami dotyczącymi podejścia AMA,
- 3) walidację podejścia AMA,
- 4) audyt wewnętrzny.

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Banku zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

2.7.6. PONIESIONE STRATY I DZIAŁANIA ZARZĄDCZE OGRANICZAJĄCE RYZYKO OPERACYJNE

W 2013 r. w Banku zostały ujawnione zdarzenia z tytułu ryzyka operacyjnego z wyłączeniem strat powiązanych z procesem kredytowania na łączną kwotę brutto w wysokości 17 mln złotych (tabela 2.27).

Tabela 2.27

STRATY BRUTTO* Z TYTUŁU ZDARZEŃ UJAWNIONYCH
PKO Bank Polski SA
2013

Kategoria ogólna	Kategoria szczegółowa	Wysokość straty brutto**
Oszustwa wewnętrzne	Działania nieuprawnione	0,03
	Kradzież i oszustwo	1,64
Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	Stosunki pracownicze	2,91
Klienci, produkty i praktyki operacyjne	Obsługa klientów, ujawnianie informacji o klientach, zobowiązania względem klientów	0,08
	Niewłaściwe praktyki biznesowe lub rynkowe	2,85
	Wady produktów	0,08
Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	Systemy	0,45
Wykonywanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	Wprowadzenie do systemu, wykonywanie, rozliczanie i obsługa transakcji	1,43
	Monitorowanie i sprawozdawczość	0,47
	Napiły i dokumentacja klientów	0,24
	Zarządzanie rachunkami klientów	0,04
	Kontraenci niebędący klientami banku	0,01
	Sprzedawcy i dostawcy	0,04
Szkody związane z aktywami rzeczowymi	Kłęski żywiołowe i inne zdarzenia	0,55
Oszustwa zewnętrzne	Kradzież i oszustwo	6,11
Razem		16,93

* Straty brutto obejmują zgodnie z Rekomendacją M Komisji Nadzoru Finansowego straty zrealizowane (np. rezerwy, odpisy, koszty) jak i straty niezrealizowane (straty potencjalne); nie uwzględniają z kolei odysków bezpośrednich ani odysków z tytułu mechanizmu transferu ryzyka

** Straty brutto wg stanu na dzień 15.04.2014 r., powyższe kwoty nie uwzględniają strat z tytułu ryzyka operacyjnego powiązanych z ryzykiem kredytowym, które traktowane są jako straty ryzyka kredytowego do celów obliczania minimalnych wymogów kapitałowych

W 2013 roku najistotniejsze zdarzenia operacyjne, niezwiązane z ryzykiem kredytowym, zostały ujawnione w następujących kategoriach:

- 1) „Klienci, produkty i praktyka biznesowa” - zdaniem UOKiK prezentowane w reklamach Banku warunki udzielenia kredytu były nieczytelne dla przeciętnego konsumenta. Bank odwołał się od decyzji Urzędu. Sprawa nie jest prawomocnie rozstrzygnięta,

- 2) „Oszustwa zewnętrzne” - podejrzenie realizacji nieuprawnionych operacji przez podmiot świadczący usługi outsourcingowe. Podjęto prace nad wprowadzeniem dodatkowego monitoringu działalności powierzanej podmiotom zewnętrznym.

Mając na celu ograniczanie strat z tytułu ryzyka operacyjnego w Banku podejmowane są działania zarządcze zarówno mające charakter doraźny, jak i systemowy. Działania doraźne obejmują reagowanie na identyfikowane ryzyka, niwelowanie nieprawidłowości o charakterze odwracalnym oraz odzyskiwanie utraconych środków. Na działania systemowe składają się m.in. zabezpieczenia systemów IT, doskonalenie procesów, optymalizacja kontroli funkcjonalnych, szkolenia oraz transfer ryzyka (ubezpieczenia, outsourcing). W szczególności w związku z niedostępnościami sieci kartowych i stron transakcyjnych Bank dokonał przeglądu i optymalizacji istniejącej architektury systemów kartowych oraz stosuje dobór godzin przeprowadzania prac serwisowych uwzględniając zmiany wiążące się z niskim ryzykiem przerwania dostępności usług dla Klientów. Przeciwdziałając oszustwom, na głównej stronie internetowej Banku i stronach do logowania umieszczony został komunikat ostrzegający o fałszywych mailach wysyłanych przez osoby podszywające się pod Bank i fałszywych komunikatach sms. Dokonano także centralizacji procesu analizy oceny ryzyka kredytowego oraz wzmocniono mechanizmy tzw. *whistleblowingu*.

2.8. RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI

2.8.1. WSTĘP

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jej imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności w Grupie Kapitałowej jest przeciwdziałanie:

- 1) występowaniu przypadków nieprzestrzegania lub niewłaściwego stosowania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych standardów postępowania, w tym norm etycznych,
- 2) możliwości utraty reputacji lub wiarygodności oraz ponoszeniu strat finansowych i sankcji prawnych, w konsekwencji naruszenia powyższych przepisów i norm postępowania,
- 3) oraz utrwalanie wśród akcjonariuszy, klientów, pracowników, partnerów biznesowych i innych uczestników rynku, wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem i przyjętymi standardami postępowania, godnej zaufania, rzetelnej i uczciwej.

2.8.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności obejmuje ryzyko braku zgodności występujące w procesach wewnętrznych Banku.

Ocena ryzyka braku zgodności obejmuje oszacowanie dla każdego z procesów potencjalnej dotkliwości skutków materializacji tego ryzyka.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności realizowana jest cyklicznie, przy czym każdy proces wewnętrzny, jest oceniany nie rzadziej niż raz do roku.

Wyniki identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności wykorzystywane są dla potrzeb monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności.

2.8.3. MONITOROWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Monitorowanie ryzyka braku zgodności dokonywane jest z wykorzystaniem informacji przekazywanych przez jednostki organizacyjne Banku oraz spółki Grupy Kapitałowej i polega na:

- 1) analizie przypadków braku zgodności w Grupie Kapitałowej i w sektorze bankowym, przyczyn ich wystąpienia i wywołanych skutków,
- 2) ocenie zmian kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku i Grupy Kapitałowej,
- 3) ocenie działań podejmowanych przez spółki Grupy Kapitałowej w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności,
- 4) ocenie skuteczności funkcjonowania mechanizmów kontroli związanych z ograniczaniem ryzyka braku zgodności.

2.8.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka braku zgodności obejmuje zarówno Bank, jak i spółki Grupy Kapitałowej Banku. Opracowywane w cyklach kwartalnych raporty zawierają informacje przekazywane przez spółki Grupy Kapitałowej, w tym dotyczące przypadków braku zgodności. Odbiorcami raportów są KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

Raporty zawierają syntetyczne informacje w zakresie:

- 1) wyników identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności,
- 2) zaobserwowanych przypadków braku zgodności,
- 3) pism zewnętrznych organów kontroli i nadzoru wpływających do Banku,
- 4) kontroli zewnętrznych przeprowadzonych w Banku, najważniejszych działań podejmowanych w ramach systemowego zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz realizacji zaleceń po kontrolach zewnętrznych.

2.8.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności dotyczy w szczególności następujących zagadnień:

- 1) zapobiegania angażowaniu Grupy Kapitałowej w działalność niezgodną z prawem,
- 2) zapewnienia ochrony informacji,
- 3) propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- 4) zarządzania konfliktami interesów,
- 5) zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Grupy Kapitałowej w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- 6) profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- 7) niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku w 2013 roku utrzymana została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Grupa Kapitałowa Banku koncentruje swoje działania na zapobieganiu przypadkom materializacji tego ryzyka.

W Banku gromadzi się dane o przypadkach braku zgodności oraz przyczynach i skutkach ich powstania. Dane dotyczące tych przypadków gromadzi się w centralnej bazie danych. Informacje o przypadkach braku zgodności przekazywane przez jednostki organizacyjne Banku i komórki organizacyjne Centrali oraz indywidualnie przez poszczególnych pracowników Banku. Każde zgłoszenie jest wyjaśniane z pełną starannością i wnikliwością.

Za tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie zapewnienia zgodności funkcjonowania poszczególnych podmiotów Grupy Kapitałowej Banku z obowiązującym prawem i standardami postępowania odpowiadają odpowiednie komórki organizacyjne, bądź wyznaczeni pracownicy tych podmiotów. W Banku za tworzenie tych rozwiązań oraz rozwój metod oceny, monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności odpowiada Departament Zgodności, któremu zapewniono niezależność, podporządkowując w zakresie spraw związanych z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności bezpośrednio Prezesowi Zarządu.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej Banku funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

2.9. RYZYKO BIZNESOWE

2.9.1. WSTĘP

Ryzyko biznesowe jest to ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany, obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Celem zarządzania ryzykiem biznesowym jest utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.

2.9.2. POMIAR I OCENA RYZYKA BIZNESOWEGO

Identyfikacja ryzyka biznesowego polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku i które mogą znacząco wpływać na sytuację finansową Banku, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Banku. Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez analizę wybranych pozycji z rachunku wyników dotyczących przychodów oraz kosztów Banku.

Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego jest przeprowadzany kwartalnie i obejmuje:

- 1) obliczenie wybranych wskaźników ryzyka biznesowego,
- 2) przeprowadzenie testów warunków skrajnych,
- 3) wyliczenie kapitału wewnętrznego.

Ocena poziomu ryzyka biznesowego dokonywana jest kwartalnie w oparciu o:

- 1) wyniki pomiaru ryzyka biznesowego,

- 2) poziom wyliczonych strategicznych limitów tolerancji,
- 3) wyniki ankiety przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku.

2.9.3. MONITOROWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Monitorowanie ryzyka biznesowego obejmuje, w szczególności:

- 1) strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe – z częstotliwością kwartalną,
- 2) wyniki testów warunków skrajnych – z częstotliwością roczną,
- 3) poziom kapitału wewnętrznego – z częstotliwością kwartalną,
- 4) odchylenia prognozy ryzyka biznesowego od realizacji – z częstotliwością kwartalną.

2.9.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Raportowanie ryzyka biznesowego Grupy Kapitałowej prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR oraz Zarząd, a od 1 kwartału 2014 Rada Nadzorcza. Raporty zawierają m.in. informację dotyczącą poziomu kapitału wewnętrznego, wyniki testów warunków skrajnych, wyniki ankiety przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku, stopień wykorzystania limitów strategicznych na ryzyko biznesowe, prognozę ryzyka biznesowego oraz *backtesting* prognozy.

2.9.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BIZNESOWEGO

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) weryfikacji i aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych,
- 2) monitorowaniu poziomu strategicznego limitu tolerancji.

2.10. RYZYKO REPUTACJI

2.10.1. WSTĘP

Ryzyko reputacji jest rozumiane jako ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyień od zaplanowanego wyniku finansowego Banku wskutek pogorszenia się wizerunku Banku.

Celem zarządzania ryzykiem reputacji jest ochrona wizerunku Banku oraz ograniczanie prawdopodobieństwa wystąpienia i wysokości straty reputacyjnej.

2.10.2. POMIAR I OCENA RYZYKA REPUTACJI

Wskaźniki ryzyka reputacji są obliczane na podstawie rocznej oceny zidentyfikowanych w danym roku kalendarzowym skutków zdarzeń wizerunkowych dla poszczególnych kategorii zdarzeń wizerunkowych.

Podstawowymi narzędziami wykorzystywanymi do określania poziomu ryzyka reputacji Banku są:

- 1) katalog kategorii zdarzeń wizerunkowych zawierający wykaz kategorii zdarzeń wizerunkowych wraz z przypisanymi do nich wagami,
- 2) rejestr skutków zdarzeń wizerunkowych służący do rejestrowania zidentyfikowanych skutków zdarzeń wizerunkowych – wynik monitoringu mediów oraz skarg reklamacji i wniosków.

2.10.3. MONITOROWANIE RYZYKA REPUTACJI

Monitorowanie zdarzeń wizerunkowych prowadzone jest na bieżąco i obejmuje:

- 1) monitorowanie zewnętrznych kanałów komunikacji pod względem identyfikacji skutków zaistniałych zdarzeń wizerunkowych i dystrybucję informacji w tym zakresie,
- 2) gromadzenie i analizowanie informacji dotyczących wystąpienia albo możliwości wystąpienia zdarzenia wizerunkowego,
- 3) rejestrowanie danych o zidentyfikowanych negatywnych skutkach zdarzeń wizerunkowych.

2.10.4. RAPORTOWANIE RYZYKA REPUTACJI

Raportowanie ryzyka reputacji jest prowadzone w Banku w okresach rocznych. Raport zawiera w szczególności: opis metody pomiaru ryzyka reputacji, wyniki pomiaru poziomu tego ryzyka, wyniki identyfikacji zdarzeń wizerunkowych oraz rekomendacje działań ograniczających poziom tego ryzyka. Odbiorcami informacji o poziomie ryzyka reputacji są Zarząd, Rada Nadzorcza oraz komórki Pionu Ryzyka Bankowego.

2.10.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA REPUTACJI

Zarządzanie ryzykiem reputacji w Banku obejmuje prowadzenie działań zapobiegawczych, które mają na celu ograniczanie skali występowania negatywnych zdarzeń wizerunkowych. Ponadto decyzje zarządcze w aspekcie ryzyka reputacji polegają na doborze efektywnych narzędzi dla działań osłonowych, służących eliminowaniu, łagodzeniu lub minimalizowaniu wpływu negatywnych skutków zdarzeń wizerunkowych na reputację Banku.

2.11. RYZYKO MODELI

2.11.1. WSTĘP

Ryzyko modeli jest to ryzyko poniesienia negatywnych skutków finansowych lub reputacyjnych w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli.

Celem zarządzania modelami oraz ryzykiem modeli jest ograniczanie poziomu ryzyka modeli stosowanych w Grupie Kapitałowej.

W ramach Grupy Kapitałowej ryzyko modeli zarządzane jest zarówno po stronie danej spółki (właściciela modelu), jak i na poziomie Banku. W grudniu 2013 roku uchwałą Zarządu powołany został nowy departament, którego jednym z zadań jest zapewnienie większej standaryzacji i integracji metod zarządzania ryzykiem modeli w ramach Grupy Kapitałowej.

2.11.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA MODELI

Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na:

- 1) gromadzeniu informacji o wszystkich istniejących, budowanych, a także planowanych do budowy modelach,
- 2) cyklicznym określaniu istotności modeli,
- 3) określaniu potencjalnych zagrożeń jakie mogą wystąpić w trakcie cyklu życia modelu.

Wszystkie modele istotne w Banku objęte są procesem regularnej, niezależnej walidacji.

Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli. W Banku dokonuje się oceny poziomu ryzyka poszczególnych elementów ważnych z punktu widzenia modelu, oceny ryzyka na poziomie pojedynczego modelu oraz zagregowanej oceny poziomu ryzyka modeli.

Oceny agregowane mogą być w szczególności na poziomie Banku, poszczególnych rodzajów ryzyka lub klas modeli, poszczególnych procesów cyklu życia modeli. Ocena ryzyka modeli dokonywana jest nie rzadziej niż raz do roku oraz w momencie pojawienia się nowych modeli, zmiany skali lub profilu działalności Banku.

2.11.3. MONITOROWANIE RYZYKA MODELI

Celem monitorowania ryzyka modeli jest kontrola ryzyka modeli oraz diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Proces monitorowania ryzyka modeli, w szczególności obejmuje: poziom ryzyka modeli, status wykonania planowanych zaleceń oraz skuteczność realizacji zaleceń w ramach ograniczania ryzyka modeli.

2.11.4. RAPORTOWANIE RYZYKA MODELI

Raportowanie ryzyka modeli prowadzone jest w Banku w cyklu kwartalnym i rocznym. Raporty zawierają w szczególności:

- 1) wyniki monitorowania ryzyka modeli,
- 2) informacje o poziomie ryzyka modeli oraz mapę ryzyka modeli,
- 3) ewentualne propozycje działań zarządczych ograniczających ryzyko modeli,
- 4) ocenę skuteczności działań adresujących zalecenia podejmowanych w celu obniżenia poziomu ryzyka modeli,
- 5) wnioski, raporty lub podsumowania wynikające z procesu zarządzania modelami.

2.11.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA MODELI

Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli oraz poziomu tego ryzyka w Banku.

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) wydawaniu przepisów wewnętrznych,
- 2) ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- 3) wydawaniu zaleceń,
- 4) podejmowaniu decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem modeli.

2.12. RYZYKO ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

2.12.1. WSTĘP

Ryzyko zmian makroekonomicznych jest to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Banku oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.

2.12.2. IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Banku. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych i niezależnych od działań Banku. Bank identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych.

Ryzyko zmian makroekonomicznych materializuje się pośrednio w ramach innych ryzyk wpływających na działalność Banku poprzez:

- 1) straty kredytowe,
- 2) straty powstałe na skutek niekorzystnych zmian sytuacji rynkowej (zmiany kursów walut, zmiany poziomu stóp procentowych),
- 3) spadek poziomu płynności Banku,
- 4) straty powstałe w wyniku realizacji ryzyka operacyjnego,
- 5) pozostałe straty.

Dla celów pomiaru ryzyka zmian makroekonomicznych Bank wykorzystuje miary ryzyka bazujące na wynikach kompleksowych testów warunków skrajnych, w szczególności dotyczące:

- 1) poziom funduszy własnych i ich struktura,
- 2) wyniku finansowego oraz jego składowych,
- 3) miar adekwatności kapitałowej oraz ich składowych,
- 4) wybranych miar płynności.

2.12.3. MONITOROWANIE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Proces monitorowania ryzyka zmian makroekonomicznych obejmuje monitorowanie:

- 1) czynników makroekonomicznych, na które Bank jest wrażliwy,
- 2) zmian sytuacji makroekonomicznej,
- 3) wyników testów warunków skrajnych,
- 4) poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

2.12.4. RAPORTOWANIE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w postaci raportów podsumowujących wyniki każdorazowego przeprowadzenia testów warunków skrajnych, Odbiorcami raportów są KZAP i Zarząd. Raporty zawierają informacje m.in.

- 1) podsumowanie wyników testów warunków skrajnych,
- 2) w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych: analizę przyczyn, które doprowadziły do wzrostu poziomu ryzyka, ocenę potencjalnych skutków zaistniałej sytuacji dla Banku, przewidywania rozwoju sytuacji, propozycję działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka, wstępną ocenę ich skuteczności.

2.12.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) wydawaniu przepisów wewnętrznych Banku,
- 2) ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,

- 3) propozycji działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

2.13. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka.

Kompleksowe testy warunków skrajnych uwzględniają zbiorczo następujące rodzaje ryzyka uznane przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA za istotne, w tym:

- 1) ryzyko kredytowe,
- 2) ryzyko rynkowe,
- 3) ryzyko płynności,
- 4) ryzyko operacyjne,
- 5) ryzyko biznesowe.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w szczególności:

- 1) rachunek zysków i strat,
- 2) bilans,
- 3) fundusze własne,
- 4) adekwatność kapitałową, w tym wymogi kapitałowe, kapitał wewnętrzny, miary adekwatności kapitałowej,
- 5) wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych na potrzeby Grupy Kapitałowej przeprowadzane są nie rzadziej niż raz w roku w horyzoncie trzyletnim przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji bilansu oraz rachunku zysków i strat (testy dynamiczne). Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze.

3. FUNDUSZE WŁASNE

Fundusze własne na potrzeby adekwatności kapitałowej wyliczane są zgodnie z przepisami ustawy Prawo bankowe oraz uchwałą nr 325/2011⁷ Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 grudnia 2011 roku w sprawie pomniejszeń funduszy podstawowych (Dz. Urz. KNF Nr 13 poz. 49).

W skład funduszy podstawowych (tzw. *Tier 1*) wchodzi:

- 1) fundusze zasadnicze obejmujące:
 - a) kapitał zakładowy – w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
 - b) kapitał zapasowy – tworzony zgodnie ze statutem Banku, z corocznych odpisów z zysku netto oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji i przeznaczony na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku; decyzję o wykorzystaniu kapitału zapasowego podejmuje Walne Zgromadzenie,
 - c) kapitały rezerwowe – służące celom określonym w statucie tworzone z odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie,
- 2) fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej – tworzony jest zgodnie z ustawą – Prawo bankowe z zysku po opodatkowaniu,
- 3) niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- 4) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego – obliczony zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłego rewidenta, zgodnie z art. 127 ust. 2 pkt. 2 lit. c ustawy Prawo bankowe.

Ponadto fundusze podstawowe pomniejszane są o:

- 1) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 2) zaangażowania kapitałowe⁸ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń, wyrażone w postaci:
 - a) posiadanych akcji lub udziałów,
 - b) kwot zakwalifikowanych do zobowiązań podporządkowanych,
 - c) innego zaangażowania kapitałowego w składniki zaliczane do funduszy własnych lub kapitałów tych podmiotów, w tym dopłaty na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, według wartości bilansowej w wysokości 50% tych zaangażowań,
- 3) niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych oraz na pozostałych należnościach zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży,
- 4) ujemne kwoty z tytułu korekt aktualizujących wartości wyceny aktywów w portfelu handlowym,
- 5) ujemne różnice kursowe z przeliczenia jednostek za granicą.

⁷Uchwała nr 325/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 grudnia 2011 w sprawie innych pomniejszeń funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszeń funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych.

⁸Zaangażowania w podmioty finansowe, spełniające warunki z § 5 ust. 1 uchwały nr 325/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 grudnia 2011 w sprawie innych pomniejszeń funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszeń funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych.

W skład funduszy uzupełniających (tzw. *Tier 2*) wchodzi:

- 1) zobowiązania podporządkowane, rozumiane jako zobowiązania z tytułu przyjęcia przez bank – w kwocie i na zasadach ustalonych w decyzji Komisji Nadzoru Finansowego, środków pieniężnych spełniających zgodnie z umową łączącą następujące warunki:
 - a) środki pieniężne przyjęte na okres co najmniej 5 lat (okres umowy),
 - b) środki pieniężne nie mogą być wycofane z Banku przed upływem okresu umowy,
 - c) środki pieniężne podlegają zwrotowi w ostatniej kolejności w przypadku upadłości Banku lub jego likwidacji,
 - d) zwrot środków pieniężnych nie jest zabezpieczony przez Bank bezpośrednio lub pośrednio,
- 2) niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży – w wysokości 80% ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym,
- 3) dodatnie różnice kursowe z przeliczenia jednostek za granicą.

Ponadto fundusze uzupełniające pomniejszane są o 50% wartości zaangażowań kapitałowych⁸ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń. W przypadku, gdyby wartość tych pomniejszeń obniżyła wysokość funduszy uzupełniających poniżej zera, kwota nadwyżki ponad wartość funduszy uzupełniających odejmowana jest od funduszy podstawowych.

Dodatkowo w rachunku funduszy własnych w ujęciu skonsolidowanym uwzględnia się odpowiednio:

- 1) wartość firmy jednostek zależnych (pomniejsza fundusze podstawowe),
- 2) udziały niekontrolujące (wpływają na wartość funduszy podstawowych).

Wartość kapitału krótkoterminowego (tzw. *Tier 3*) odzwierciedla sumę dziennych zysków rynkowych za rok sprawozdawczy.

Informacja o strukturze funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 3.1.

Tabela 3.1

	FUNDUSZE WŁASNE			
	Grupa		Bank	
	2013	2012	2013	2012
FUNDUSZE WŁASNE	21 305	20 178	20 524	19 562
Fundusze podstawowe (Tier 1)	19 611	18 475	19 347	18 345
fundusze zasadnicze	21 480	20 053	21 265	19 834
fundusz ogólnego ryzyka	1 070	1 070	1 070	1 070
wynik z lat ubiegłych	-306	-417	-271	-225
wartości niematerialne	-2 230	-1 934	-1 944	-1 681
zaangażowania kapitałowe	-122	-98	-633	-580
niezrealizowane straty na instrumentach DDS	-142	-77	-134	-72
korekty aktualizujące wartość wyceny aktywów w portfelu handlowym	-6	-1	-6	-1
różnice kursowe z przeliczenia	-134	-121	0	0
kapitały mniejszości	2	-0	0	0
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 540	1 573	1 023	1 087
zobowiązania podporządkowane	1 601	1 601	1 601	1 601
niezrealizowane zyski na instrumentach DDS	56	70	55	67
różnice kursowe z przeliczenia	5	1	0	0
zaangażowania kapitałowe	-122	-98	-633	-580
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	154	130	154	130

Na dzień 31 grudnia 2013 roku fundusze własne Grupy Kapitałowej wzrosły o 1 127 mln złotych głównie wskutek zaliczenia do funduszy zysku netto Banku za rok 2012 po pomniejszeniu o wypłaconą dywidendę (w wysokości 2 250 mln złotych). W stosunku do stanu na koniec roku 2012 spadła wartość wyniku z lat ubiegłych o 111 mln złotych, wzrosła wartość niezrealizowanych strat na instrumentach dłużnych, kapitałowych i pozostałych należnościach w portfelu inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży o kwotę 65 mln złotych, oraz zaangażowań kapitałowych o kwotę 48 mln złotych przy jednoczesnym wzroście wartości ujemnych różnic kursowych o kwotę 13 mln złotych i wartości niematerialnych o kwotę 296 mln złotych.

Zgodnie z uchwałą nr 8/2013 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej z dnia 20 czerwca 2013 roku, ustalono dywidendę za rok 2012 w wysokości 2 250 000 tysięcy złotych, tj. 1,80 na jedną akcję.

Lista akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za 2012 rok została określona na dzień 19 września 2013 roku, a wypłata dywidendy nastąpiła w dniu 4 października 2013 roku.

Zarząd zaproponował wypłatę dywidendy z zysku za 2013 rok w wysokości 937,5 mln złotych. Zgodnie z polityką Banku w zakresie wypłaty dywidendy, Zarząd kierował się koniecznością zapewnienia odpowiedniego poziomu współczynnika wypłacalności oraz kapitału niezbędnego do rozwoju Banku.

4. WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I)

Informacja o strukturze wymogów kapitałowych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 4.1.

Tabela 4.1

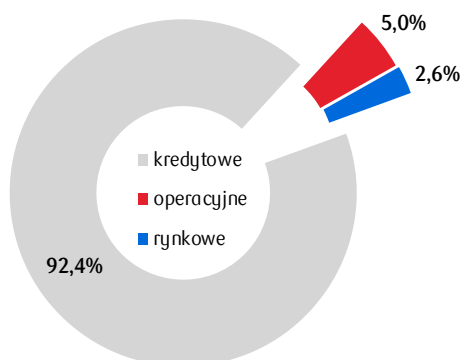
	Grupa Kapitałowa		Bank	
	2013	2 012	2013	2 012
Łączny wymóg kapitałowy	12 552	12 525	12 272	12 283
Ryzyko kredytowe	11 594	11 371	11 392	11 190
kredytowe (księga bankowa)	11 439	11 207	11 237	11 025
kredytowe kontrahenta (księga handlowa)	155	164	155	165
Ryzyko rynkowe	327	495	340	527
walutowe	0	0	0	0
cen towarów	0	0	0	0
cen kapitałowych papierów wartościowych	18	1	18	1
szczególne cen instrumentów dłużnych	214	412	227	441
ogólne stóp procentowych	96	82	96	85
Ryzyko operacyjne	631	660	540	567
Inne rodzaje ryzyka*	0	0	0	0

* Obejmuje wymogi z tytułu ryzyka rozliczenia i dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań oraz przekroczenia progów koncentracji kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2013 roku największą część łącznego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej stanowił wymóg z tytułu ryzyka kredytowego (92%) – wykres 4.1.

Wykres 4.1

STRUKTURA WYMOGU KAPITAŁOWEGO
WG RODZAJÓW RYZYKA
GRUPA PKO Banku Polskiego

Na dzień 31 grudnia 2013 roku:

- 1) wymóg kapitałowy na ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta został wyznaczony metodą standardową (zgodnie z załącznikami nr 4, 11 oraz nr 16 i 17 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.⁹ (Dz. Urz. KNF Nr 2 poz. 11 późn. zm.),
- 2) wymóg kapitałowy na ryzyko rynkowe został wyznaczony metodami podstawowymi (załączniki nr od 6 do 10 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- 3) wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne dla Banku wyliczony został metodą zaawansowaną (AMA), a dla spółek Grupy Kapitałowej – metodą wskaźnika podstawowego (BIA) (załącznik nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- 4) wymóg kapitałowy z tytułu:

⁹ Zmiany do Uchwały 76/2010 KNF zostały wprowadzone następującymi uchwałami KNF: uchwałą KNF nr 369/2010 z dnia 12 października 2010 r., uchwałą KNF nr 153/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r., uchwałą KNF nr 206/2011 z dnia 22 sierpnia 2011 r., uchwałą KNF nr 324/2011 z dnia 20 grudnia 2011 r., uchwałą KNF nr 172/2012 z dnia 19 czerwca 2012 r. oraz uchwałą KNF nr 307/2012 z dnia 20 listopada 2012 r.

- a) ryzyka rozliczenia dostawy – został wyznaczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 11 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.,
- b) przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań – został obliczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 12 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.,
- c) przekroczenia progu koncentracji kapitałowej – został obliczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 13 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Skala działalności handlowej Banku i Grupy Kapitałowej jest znacząca, w związku z czym łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego stanowi sumę wymogów kapitałowych na ryzyko:

- 1) walutowe,
- 2) cen towarów,
- 3) cen kapitałowych papierów wartościowych,
- 4) szczególne cen instrumentów dłużnych,
- 5) ogólne stóp procentowych.

Do wzrostu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego w 2013 roku przyczynił się istotny wzrost portfela kredytowego (ekspozycje bilansowe i pozabilansowe) o około 4%.

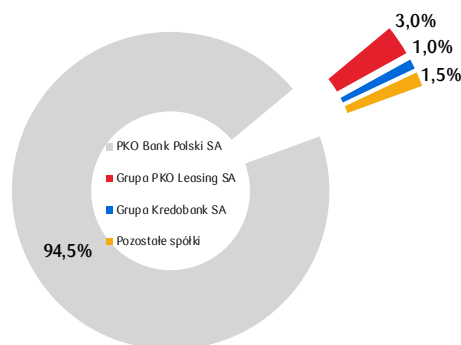
Spadek wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka rynkowego o około 34% do poziomu 327 milionów złotych wynika głównie ze spadku zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji obligacji korporacyjnych przy jednoczesnym wzroście wartości obligacji korporacyjnych (łącznie wzrost wymogu na obligacjach o około 57%).

Wymóg kapitałowy Banku z tytułu ryzyka operacyjnego został wyliczony metodą zaawansowaną (AMA) zaś dla spółek Grupy Kapitałowej metodą podstawowego wskaźnika (BIA). Nastąpił niewielki spadek wymogu z tytułu ryzyka operacyjnego o 4%.

Znaczącą część (95%) łącznego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej stanowiły wymogi kapitałowe Banku (wykres 4.2).

Wykres 4.2

STRUKTURA WYMOGU KAPITAŁOWEGO
W PODZIALE NA SPÓŁKI
Grupa Kapitałowa

Znaczna część wymogu kapitałowego zarówno Grupy Kapitałowej (tabela 4.2), jak i Banku (tabela 4.3), wynika z ekspozycji w portfelu bankowym, w szczególności w zakresie

wymogu tworzonego na ekspozycje bilansowe (dla Banku 86,0%, dla Grupy Kapitałowej 86,7%).

Tabela 4.2

Grupa Kapitałowa Banku			
2013			
Portfel			
	bankowy	handlowy	Razem
Wymóg kapitałowy*	11 439	386	11 825
Ekspozycje bilansowe	10 248	147	10 395
Zobowiązania pozabilansowe	1 140	84	1 223
Instrumenty pochodne	52	155	206

* Obejmuje ryzyko kredytowe, kredytowe kontrahenta, szczególne cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych, ryzyka operacyjnego, ryzyka walutowego oraz ryzyka rozliczenia i dostawy.

Tabela 4.3

PKO Bank Polski SA			
2013			
Portfel			
	bankowy	handlowy	Razem
Wymóg kapitałowy*	11 237	399	11 636
Ekspozycje bilansowe	10 006	150	10 156
Zobowiązania pozabilansowe	1 179	94	1 273
Instrumenty pochodne	52	155	207

* Obejmuje ryzyko kredytowe, kredytowe kontrahenta, szczególne cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych, ryzyka operacyjnego, ryzyka walutowego oraz ryzyka rozliczenia i dostawy.

4.1. RYZYKO KREDYTOWE

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta na dzień 31 grudnia 2013 roku został wyliczony metodą standardową zgodnie z załącznikami nr 4, 11, 16 i 17 do uchwały nr 76/2010 KNF (z późn. zm.) Wartość tego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej Banku w podziale na poszczególne klasy ekspozycji prezentuje tabela 4.4.

Tabela 4.4

STRUKTURA WYMOGU KAPITAŁOWEGO NA RYZYKO KREDYTOWE Grupa Kapitałowa Banku 2013

ŁĄCZNIE	11 594
Przedsiębiorstwa	4 867
Zabezpieczone na nieruchomościach	4 024
Detaliczne	1 515
Rządy i banki centralne	20
Inne ekspozycje	403
Instytucje (banki)	243
Samorządy terytorialne i władze lokalne	118
Przeterminowane	353
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	47
Pozostałe*	2

* Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

W 2013 roku wymóg kapitałowy Grupy Kapitałowej z tytułu ryzyka kredytowego (łącznie z ryzykiem kredytowym kontrahenta) wzrósł w stosunku do roku 2012 o 223 mln złotych.

Najwyższy wymóg kapitałowy Grupa Kapitałowa jest zobowiązana utrzymywać na pokrycie ryzyka związanego z ekspozycjami wobec przedsiębiorców i ekspozycjami zabezpieczonymi na nieruchomościach, co wynika z dużego zaangażowania Banku podmiotów tych segmentach. Niski wymóg kapitałowy na ekspozycje wobec rządów i banków centralnych, mimo wysokiej wartości ekspozycji, wynika z niskich wag ryzyka przypisywanych tym podmiotom (znaczącą część tych ekspozycji stanowią złote papiery wartościowe Skarbu Państwa i NBP, dla których waga ryzyka wynosi 0%).

Wartość ekspozycji zabezpieczonych uznawalnymi typami zabezpieczeń umożliwiającymi redukcję wysokości wymogu kapitałowego wyniosła 1 852 mln złotych wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku (tabele 4.5 i 4.6).

Tabela 4.5

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE GWARANCJAMI Grupa Kapitałowa Banku 2013

ŁĄCZNIE	981
Przedsiębiorstwa	912
Zabezpieczone na nieruchomościach	0
Rządy i banki centralne	0
Detaliczne	0
Inne ekspozycje	22
Instytucje (banki)	0
Samorządy terytorialne i władze lokalne	18
Przeterminowane	16
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	13
Pozostałe*	0

* Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Tabela 4.6

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE UZNANYMI ZABEZPIECZENIAMI FINANSOWYMI* Grupa Kapitałowa Banku 2013

ŁĄCZNIE	871
Przedsiębiorstwa	729
Zabezpieczone na nieruchomościach	1
Rządy i banki centralne	0
Detaliczne	51
Inne ekspozycje	0
Instytucje (banki)	0
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0
Przeterminowane	88
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	4
Pozostałe**	0

* Po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

W ramach technik ograniczania ryzyka kredytowego Bank wykorzystuje gwarancje (78% przyjętych przez Bank gwarancji wynika z poręczenia Skarbu Państwa) oraz zabezpieczenia finansowe – rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego (głównie zastawy rejestrowe na papierach wartościowych, nieodwołalne blokady środków na rachunku bankowym lub rachunku lokaty złożonej w Banku oraz wpłata środków pieniężnych na rachunek Banku). Bank stosuje kompleksową metodę uwzględniania zabezpieczeń finansowych, wykorzystującą korekty wartości zabezpieczeń. Poza zabezpieczeniami finansowymi i gwarancjami Bank wykorzystuje zabezpieczenia hipoteczne dla celów klasyfikacji ekspozycji do klas ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach. Wartość portfela tych ekspozycji wyniosła na dzień 31 grudnia 2013 roku 65 mld złotych.

Grupa Kapitałowa nie przeprowadziła w 2013 roku, ani we wcześniejszych latach, transakcji sekurytyzacyjnych w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe oraz załącznika nr 18 do uchwały 76/2010 KNF (z późn. zm.).

W 2013 roku Bank przeprowadził pakietowe sprzedaże:

- 1) w I kwartale ponad 3 tysiące wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 61 miliona złotych, ponad 580 wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 47 milionów złotych oraz 53 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zakwalifikowane do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 89 miliona złotych,
- 2) w II kwartale ponad 8 tysięcy wierzytelności detalicznych, zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 212 milionów złotych oraz ponad 116 wierzytelności gospodarczych (zabezpieczonych hipotecznie), zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”. Sprzedaży podlegał portfel o zadłużeniu ogółem 118 milionów złotych,

- 3) w III kwartale blisko 15 tysięcy wierzytelności detalicznych (w tym wierzytelności zabezpieczone hipotecznie, wierzytelności z tytułu kart kredytowych oraz wierzytelności, w których dłużnicy zostali skazani na podstawie prawomocnego orzeczenia (wyroku) sądu karnego za przestępstwo), zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 322 miliony złotych, 14 milionów CHF oraz 298 tysięcy EUR, ponad 3 tysiące wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 296 milionów złotych, 2 miliony EUR, 6 milionów CHF oraz 75 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zakwalifikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 270 milionów złotych,
- 4) w IV kwartale ponad 10 tysięcy wierzytelności detalicznych (w tym z tytułu kart kredytowych), zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej o zadłużeniu ogółem 155 milionów złotych, ponad 730 wierzytelności gospodarczych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 64 miliony złotych oraz 90 wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zakwalifikowane do kategorii ryzyka „stracone” o zadłużeniu ogółem 272 miliony złotych i 5 milionów USD.

Poniższe tabele prezentują informacje o wartości ekspozycji (przed i po zastosowaniu technik ograniczania ryzyka kredytowego), w podziale na klasy ekspozycji oraz stopnie jakości kredytowej kontrahenta na dzień 31 grudnia 2013 roku. Ponad 84% ekspozycji nie posiada stopnia jakości kredytowej. Wynika to z niewielkiej liczby podmiotów funkcjonujących na polskim rynku, które nie posiadają oceny wiarygodności kredytowej przyznanej przez uznane agencje *ratingowe*. Ekspozycje posiadające stopień jakości kredytowej to głównie: papiery wartościowe i należności wobec Skarbu Państwa oraz NBP, a także transakcje przeprowadzane z innymi bankami.

Tabela 4.7

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PRZED ZASTOSOWANIEM TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Grupa Kapitałowa Banku
2013

	PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA							Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	Stopień jakości kredytowej kontrahenta									
	1	2	3	4	5	6	brak			
Przedsiębiorstwa	0	11	2 380	0	0	0	62 887	767	-3 893	62 152
Zabezpieczone na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	64 567	0	-86	64 480
Rzqdy i banki centralne	0	27 466	0	0	254	0	1 252	14	0	28 986
Detaliczne	0	0	0	0	0	0	24 651	0	0	24 651
Inne ekspozycje	0	0	34	0	0	0	12 856	993	-56	13 827
Instytucje (banki)	555	2 977	2 225	113	357	17	2 385	9 378	-10 338	7 669
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0	1 299	684	0	0	0	5 047	0	0	7 029
Przeterminowane	0	0	0	0	0	0	4 003	82	-82	4 003
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	1 195	0	0	1 195
Pozostałe**	0	0	0	0	0	0	904	18	-759	163
Razem	555	31 752	5 322	113	612	17	179 747	11 252	-15 214	214 155

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Tabela 4.8

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PO ZASTOSOWANIU TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Grupa Kapitałowa Banku

2013

	PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA							Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	Stopień jakości kredytowej kontrahenta									
	1	2	3	4	5	6	brak			
Przedsiębiorstwa	0	11	2 380	0	0	0	61 583	767	-3 893	60 847
Zabezpieczone na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	64 566	0	-86	64 480
Detaliczne	0	0	0	0	0	0	24 619	0	0	24 620
Rządy i banki centralne	0	27 466	0	0	254	0	2 182	14	0	29 915
Inne ekspozycje	0	0	34	0	0	0	12 630	993	-56	13 601
Instytucje (banki)	555	2 977	2 225	113	357	17	2 385	9 378	-10 338	7 669
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0	1 299	684	0	0	0	5 165	0	0	7 147
Przeterminowane	0	0	0	0	0	0	3 898	82	-82	3 898
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	1 181	0	0	1 181
Pozostałe**	0	0	0	0	0	0	904	18	-759	163
Razem	555	31 752	5 322	113	612	17	179 113	11 252	-15 214	213 521

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych uwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Największy wpływ na wysokość wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej z tytułu instrumentów pochodnych w 2013 roku miały transakcje *IRS* i *CIRS* (tabela 4.9).

Tabela 4.9

WYMÓG KAPITAŁOWY
Z TYTUŁU INSTRUMENTÓW POCHODNYCH*

2013

Grupa Kapitałowa Banku

Portfel

	bankowy	handlowy	Razem
Instrumenty pochodne	52	155	206
IRS	21	122	143
CIRS	28	21	50
Forward	0	7	7
SWAP	2	1	3
Opcje	0	2	2
Revers Repo	0	1	1
FRA	0	0	0
BSB	0	0	0

* Ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta

W 2013 roku w procesie wyliczenia wymogu kapitałowego dla instrumentów pochodnych nie było uwzględniane saldowanie ekspozycji bilansowych i pozabilansowych.

W procesie wyliczania wymogów kapitałowych Bank wykorzystuje oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez następujące zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej (agencje *ratingowe*):

- 1) Moody's Investors Service,
- 2) Standard and Poor's Ratings Services,
- 3) Fitch Ratings.

Proces przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego na potrzeby wyliczania wymogów kapitałowych został w Banku wdrożony zgodnie z przepisami załączników nr 4 oraz nr 15 do uchwały nr 76/2010 KNF z dnia 10 marca 2010 roku (z późn. zm.) oraz uchwały nr 387/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 roku¹⁰.

4.2. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe Grupy Kapitałowej Banku jest determinowane przede wszystkim przez Bank. Wymóg

¹⁰ Uchwała nr 387/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie określenia ocen wiarygodności kredytowej nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej, z których bank może korzystać w celu ustalenia wymogów kapitałowych i zakresu korzystania z tych ocen oraz ich powiązania ze stopniami jakości kredytowej (Dz. Urz. KNF z 2008 roku Nr 8, poz. 41).

kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego Grupy Kapitałowej jest wyliczany zgodnie z przepisami uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego i ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych Bank stosuje metody podstawowe. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka cen towarów oraz ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych Bank stosuje metody uproszczone. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych Bank wykorzystuje metodę zaktualizowanego średniego okresu zwrotu.

Największy udział w wymogu na ryzyko rynkowe w tym okresie miał wymóg z tytułu ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych (około 65%) i wynika głównie ze wzrostu zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji obligacji korporacyjnych. Kolejnym, istotnym co do udziału, rodzajem wymogu kapitałowego jest wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych (około 29%).

Zmiana wielkości wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka stopy procentowej w ujęciu skonsolidowanym w 2013 roku była konsekwencją wyłączeń transakcji wzajemnych w kalkulacji wymogu kapitałowego.

Wymóg kapitałowy z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka rynkowego wyniósł 18 mln złotych. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wyniósł zero, gdyż całkowita pozycja walutowa nie przekraczała 2% funduszy własnych Banku. Na koniec 2013 roku Bank nie posiadał otwartej pozycji na ryzyko cen towarów, więc wymóg kapitałowy z tego tytułu wyniósł zero.

4.3. RYZYKO OPERACYJNE

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej Banku ma PKO Bank Polski SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku, ze względu na ich znacznie mniejszą skalę działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

W związku z uzyskaniem zgody Komisji Nadzoru Finansowego na stosowanie zaawansowanej metody pomiaru do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego Bank od 31 grudnia 2012 roku wylicza wymóg podejściem podejściu *AMA*. Dla spółek Grupy Kapitałowej stosowana jest metoda wskaźnika podstawowego (*B/A*). Wartość wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne Grupy Kapitałowej wyniosła 631 mln złotych (w tym 540 mln złotych stanowił wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne Banku). W porównaniu z rokiem 2012 wartość ta była mniejsza dla Grupy Kapitałowej o 29 mln złotych.

Tabela 4.10

WYMÓG KAPITAŁOWY
2013
Grupa Kapitałowa Banku

	Portfel		
	Bank	Spółki	Grupa Kapitałowa Banku
Razem	540	91	631
Metoda Podstawowego Wskaźnika - BIA	n/d	91	91
Metoda Zaawansowana - AMA	540	n/d	540

5. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z uchwałą nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku (Dz. Urz. KNF Nr 11 poz. 42 z dnia 23 listopada 2011 roku z późn. zm.).

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny Grupie Kapitałowej Banku w 2013 roku był szacowany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowego, w tym ryzyka niewypłacalności i ryzyka koncentracji,
- 2) ryzyka walutowego,
- 3) ryzyka stopy procentowej,
- 4) ryzyka płynności,
- 5) ryzyka operacyjnego,
- 6) ryzyka biznesowego (obejmującego ryzyko strategiczne).

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności spółek Grupy Kapitałowej Banku. Przyjęte jest ostrożne podejście do agregacji ryzyk i nie wykorzystuje się efektu dywersyfikacji.

Wysokość kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego ustala się dla ekspozycji obciążonych ryzykiem kredytowym na poziomie straty nieoczekiwanej dla portfela ekspozycji, objętych portfelowymi miarami ryzyka i wylicza się zgodnie z modelem wartości zagrożonej. Nieoczekiwana strata kredytowa (UL) jest różnicą pomiędzy wysokością wartości narażonej na ryzyko ($CVaR$) oraz wysokością straty oczekiwanej (EL). Dla portfeli kredytowych nieobjętych portfelowymi miarami ryzyka przyjmuje się, że kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego jest równy wymogowi kapitałowemu z tytułu ryzyka kredytowego obliczonemu zgodnie metodami określonymi w uchwale nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego koncentracji ustala się jako iloczyn:

- 1) mnożników narzutu kapitału wewnętrznego dla każdego z istotnych rodzajów ryzyka koncentracji i
- 2) kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego.

W 2013 roku w procesie szacowania kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe wykorzystywane były parametry PD , LGD i CCF (LGD tylko dla portfeli detalicznych) bazujące na modelach opracowanych w ramach wdrażania metody wewnętrznego ratingów.

Wysokość ekspozycji w stosunku do kontrahenta będącego instytucją finansową wyznacza się na podstawie wartości rynkowej dla transakcji bilansowych (lokat i obligacji) oraz na podstawie ekwiwalentu bilansowego, rozumianego jako suma kosztu zastąpienia i przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej, dla transakcji pozabilansowych, pomniejszając wyliczoną wartość o wysokość stopy odzysku. Wartości stopy odzysku oraz prawdopodobieństwa niewypłacalności dla ekspozycji wobec instytucji finansowych wyznaczane są na podstawie danych agencji ratingowej *Moody's*. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego kontrahenta szacowany jest na podstawie modelu $CVaR$, przy czym w przypadku instrumentów pochodnych wielkość ekspozycji kredytowej przyjmowana dla potrzeb modelu wyznaczana jest na podstawie przepisów załącznika nr 11 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Do obliczenia kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego stosowana jest metoda wartości zagrożonej z uwzględnieniem wyników testów warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka płynności jest równy sumie kapitału wewnętrznego na pokrycie niedoboru aktywów płynnych w stosunku do wymaganego poziomu określonego w Banku oraz kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka *spread'u* związanego ze sprzedażą całego portfela papierów wartościowych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego Banku jest równy poziomowi ryzyka operacyjnego Banku obliczonemu przy wykorzystaniu podejścia *AMA*. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego spółek Grupy Kapitałowej przyjmowany jest:

- 1) dla spółek finansowych Grupy Kapitałowej Banku – w wysokości dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego wyliczanego metodą wskaźnika podstawowego,
- 2) dla spółek niefinansowych – w wysokości maksymalnej z ostatnich 3 lat wartości rocznych strat z tytułu ryzyka operacyjnego, poniesionych przez daną spółkę.

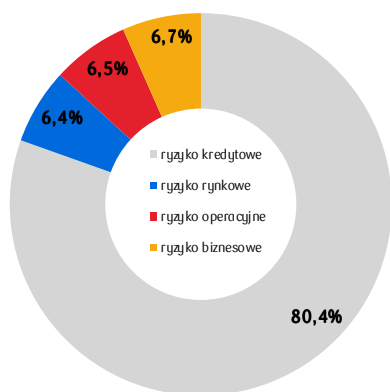
Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego Banku wyznacza się na podstawie analizy historycznej zmienności określonych pozycji rachunku zysków i strat dotyczących przychodów i kosztów Banku zgodnie z koncepcją wyniku narażonego na ryzyko (*Earnings at Risk*). Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego spółek Grupy Kapitałowej Banku ustala się jako iloczyn współczynnika naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego i wyniku na działalności bankowej.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%.

Poniższy wykres obrazuje strukturę kapitału wewnętrznego, w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka, oszacowaną na dzień 31 grudnia 2013 roku dla Grupy Kapitałowej.

Wykres 5.1

STRUKTURA KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO
GRUPY KAPITAŁOWEJ

Alokacja łącznego kapitału wewnętrznego jest przeprowadzana w podziale na linie biznesowe oraz spółki Grupy Kapitałowej. W celu oszacowania kwoty kapitału niezbędnej do prowadzenia bezpiecznej działalności w warunkach dekonjunktury, w Banku przeprowadzane są testy warunków skrajnych.

6. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanych przez Bank oraz Grupę Kapitałową funduszy własnych przekracza sumę wymogów kapitałowych (tzw. Filar I) i sumę kapitału wewnętrznego (tzw. Filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową w Banku obejmuje:

- 1) identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- 2) szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- 3) monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- 4) dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej dla celów analiz rentowności,
- 5) wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszeń funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- 1) współczynnik wypłacalności (CAR), którego minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi co najmniej 8%,
- 2) relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0,
- 3) współczynnik wypłacalności dla kapitałów rdzennych (*Common Equity Tier 1 Ratio* – *CET 1 Ratio*), którego minimalny poziom wynosi 9%.

W związku oczekiwaniami Komisji Nadzoru Finansowego (pismo z dnia 10 grudnia 2013 roku) banki, aby mogły wypłacić dywidendę w wysokości do 100% zysku netto za 2013 rok muszą spełnić wszystkie poniższe kryteria:

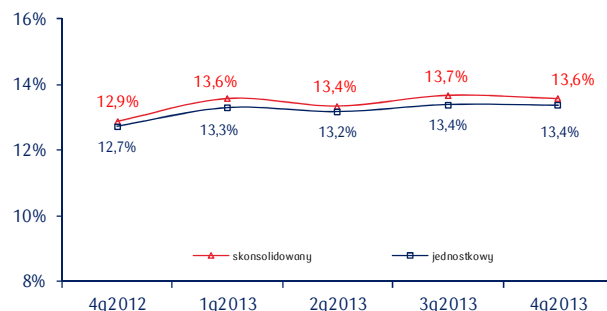
- 1) bank nie jest objęty programem postępowania naprawczego,
- 2) współczynnik wypłacalności jest na poziomie powyżej 12%,
- 3) współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* jest na poziomie powyżej 9%,
- 4) prognoza współczynnika wypłacalności na koniec 2014 roku w scenariuszu testów warunków skrajnych powyżej 12%,
- 5) prognoza współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* na koniec 2014 roku w scenariuszu testów warunków skrajnych powyżej 9%,
- 6) ocen BION: ogólnej oceny BION oraz oceny BION w zakresie poziomu kapitału nie gorszych niż 2,5.

PKO Bank Polski SA w 2013 roku kontynuował działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniego bufora kapitałowego, jak też utrzymywał i wzmacniał swoją pozycję płynnościową. Na koniec 2013 roku Bank spełnił wszystkie oczekiwania KNF uprawniające do wypłaty dywidendy z zysku za 2013 rok. Zarząd zaproponował wypłatę dywidendy z zysku za 2013 rok w wysokości 937,5 mln złotych.

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika wypłacalności Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 6.1

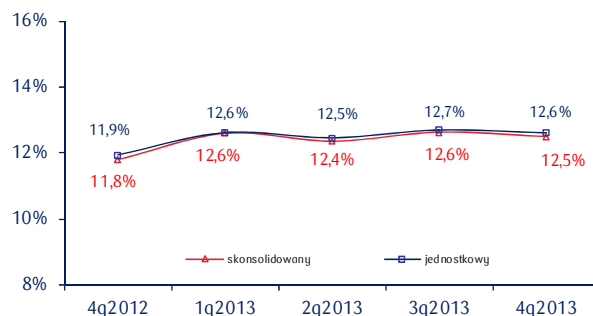
WSPÓŁCZYNNIK WYPŁACALNOŚCI *

* Dane przekształcone na skutek wprowadzenia przez Bank retrospektywnej zmiany zasad rachunkowości w zakresie rozpoznawania przychodów i kosztów dot. sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z innymi produktami oferowanymi przez Bank (tzw. korekta bancassurance)

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 6.2 COMMON EQUITY TIER 1 RATIO *

* Dane przekształcone na skutek wprowadzenia przez Bank retrospektywnej zmiany zasad rachunkowości w zakresie rozpoznawania przychodów i kosztów dot. sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z innymi produktami oferowanymi przez Bank (tzw. korekta bancassurance)

W 2013 roku wartość miar adekwatności kapitałowej utrzymywała się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

Na dzień 31 grudnia 2013 roku w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku współczynnik wypłacalności Grupy Kapitałowej wzrósł o 0,7 p.p. do poziomu 13,6% co było spowodowane głównie wzrostem funduszy własnych Grupy Kapitałowej Banku na potrzeby adekwatności kapitałowej, (wynikającym głównie z zaliczenia 1 431 miliona złotych do funduszy podstawowych) oraz wzrostem wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe (wzrost portfela kredytowego).

PKO Bank Polski SA co pół roku uczestniczy w badaniach ilościowych (QIS) wpływu Bazylei III na sektor bankowy.

W 2013 roku Bank przeprowadził wewnętrzne testy warunków skrajnych, zrealizowane na potrzeby Banku (wewnętrzne TWS), oraz uczestniczył w testach warunków skrajnych prowadzonych przez KNF (KNF TWS).

Celem wewnętrznych TWS, przeprowadzonych w I połowie roku, było określenie potencjalnego wpływu zmiennego otoczenia makroekonomicznego na sytuację finansową oraz kapitałową Banku oraz Grupy Kapitałowej. Przeprowadzone w II połowie roku nadzorcze TWS pokazać miały ogólną odporność sektora bankowego oraz zdolność banków do absorbowania potencjalnych wstrząsów, wpływających na wzrost ryzyka kredytowego i rynkowego. Wyniki obu testów potwierdzają silną pozycję kapitałową PKO Banku Polskiego SA oraz znaczącą odporność Banku na występowanie szoków makroekonomicznych, realizację negatywnych scenariuszy rynkowych. W każdym ze scenariuszy Bank odnotowuje zysk netto, a wartość miar adekwatności kapitałowej pozostaje powyżej limitów wewnętrznych i zewnętrznych. Uzyskane wyniki nie wskazywały na konieczność podejmowania ponadstandardowych działań będących reakcją na sytuację makroekonomiczną.

W 2014 roku Bank będzie uczestniczył, wraz z innymi bankami, w europejskich testach warunków skrajnych przeprowadzanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) w ścisłej współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego.

Termin publikacji przez EBA wyników testów planowany jest na październik 2014 roku.

PKO Bank Polski SA w 2013 roku z sukcesem przeszedł również kolejne badanie adekwatności kapitałowej przeprowadzone przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) w ścisłej współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego.

PKO Bank Polski prowadził przygotowania do wdrożenia postanowień tzw. Bazylei III zaimplementowanych w europejskim prawodawstwie pakietem CRD4/CRR składającym się z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (*Capital Requirements Directive IV, CRD IV*) oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (*Capital Requirements Regulation, CRR*). Postanowienia pakietu CRD4/CRR weszły w życie od 1 stycznia 2014 roku.

7. ZASADY USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE

Zgodnie z zasadami Uchwały nr 258/2011 KNF¹¹ Grupa Kapitałowa wdrożyła zasady ustalania zmiennych składników wynagrodzeń poprzez uchwały:

- 1) Rady Nadzorczej Banku – politykę zmiennych składników wynagrodzeń pod nazwą „Zasady zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku” (stanowiące podstawę wydania kolejnych regulacji) oraz „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”,
- 2) Zarządu Banku – „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze”,
- 3) Rad Nadzorczych wybranych spółek zależnych Grupy PKO Banku Polskiego SA – PKO Leasing SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA i PKO BP BANKOWY PTE SA („Spółki Grupy”) – „Regulaminy zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”.

7.1. PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ

Przy opracowywaniu ww. dokumentów, w tym polityki zmiennych składników wynagrodzeń, brali udział eksperci i kadra menedżerska Banku z: Departamentu Zarządzania Personalem i Efektywnością (zasady premiowania i nagradzania), Centrum Kadr i Płac (prawo pracy i zagadnienia ryzyka operacyjnego w procesie), Departamentu Kontrolingu (planowanie, nakładanie i rozliczanie celów finansowych), Departamentu Prawnego (zgodność prawna – w tym z wymogami uchwały KNF).

W zakresie przygotowania polityki Bank korzystał z usług konsultanta zewnętrznego, firmy doradczej PricewaterhouseCoopers (PwC) Polska.

7.2. KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ

W Banku został powołany Komitet do spraw Wynagrodzeń w celu wspierania Rady Nadzorczej w wykonywaniu jej statutowych obowiązków oraz zadań wynikających z przepisów prawa. Komitet ds. Wynagrodzeń wydaje opinie na temat polityki zmiennych składników wynagrodzeń wysokości i składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, w tym wynagrodzeń zasadniczych i zmiennych członków Zarządu.

Komitet ds. Wynagrodzeń odpowiada w szczególności za realizację następujących zadań:

- 1) opiniowanie, podlegających zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą, ogólnych zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze,
- 2) dokonywanie okresowego przeglądu ogólnych zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz przedstawianie wyników z przeglądu Radzie Nadzorczej,

- 3) przedstawianie Radzie Nadzorczej propozycji zasad wynagradzania, polityki zmiennych składników wynagrodzeń oraz wynagrodzenia członków Zarządu.

W skład Komitetu ds. Wynagrodzeń powołani zostali następujący członkowie Rady Nadzorczej Banku:

- 1) Przewodniczący – Tomasz Zganiacz,
- 2) Wiceprzewodnicząca – Zofia Dzik,
- 3) Członkowie – Cezary Banasiński, Elżbieta Mączyńska – Ziemacka, Marek Mroczkowski.

7.3. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW ORAZ KRYTERIÓW OCENY WYNIKÓW

Zasady oraz wydane na ich podstawie Regulaminy wynagrodzeń opisują tryb przyznawania osobom na stanowiskach kierowniczych i członkom Zarządu zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy.

Podstawą przyznania zmiennych składników wynagrodzeń są przede wszystkim cele premiowe nadawane w ramach systemu *Management by Objectives (MBO)*.

Zgodnie z *Regulaminami* cele powinny gwarantować:

- 1) motywowanie do takiej pracy i zachowań, aby Bank/Spółka Grupy osiągała w długim horyzoncie czasowym jak najlepsze, stabilne wyniki finansowe,
- 2) wspieranie prawidłowego i skutecznego zarządzania ryzykiem i zniechęcanie do podejmowania nadmiernego ryzyka wykraczającego poza zaakceptowaną skłonność do ryzyka,
- 3) wspieranie realizacji strategii działalności oraz ograniczanie konfliktu interesów.

Kryteria oceny realizacji celów powinny natomiast obejmować w szczególności:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny, tak, aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) efekt pracy danej osoby i efekt pracy nadzorowanych jednostek lub komórek,
- 3) wynik w obszarze odpowiedzialności danej osoby z uwzględnieniem wyników całego Banku oraz Spółki Grupy.

Przy wyznaczaniu kryteriów oceny wyników tzw. mierników efektywności (KPI) dla części zmiennej wynagrodzenia pracowników sprawujących funkcje kierownicze/członków Zarządu, zgodnie z uchwałą KNF brano pod uwagę opisaną powyżej wielowymiarowość oceny.

W konstrukcji struktury mierników efektywności zestawione są różne rodzaje KPI – w szczególności wskaźniki ilościowe i efektywnościowe wynikające z posiadanych danych systemowych oraz spójne ze specyfiką organizacji. Wszystkie mierniki efektywnościowe są sparymetryzowane i mają charakter mierzalny. Z uwagi na charakter danego stanowiska kierowniczego, określana jest różna proporcja udziału poszczególnych poziomów oceny oraz wagi ww. rodzajów KPI. Zastosowano odpowiedzialność za długoterminowe wyniki finansowe korygowane o ryzyko i koszty z różną konstrukcją celu w zależności od specyfiki realizowanych zadań.

¹¹ Uchwała nr 258/2011 KNF z dnia 04 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

7.4. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE GŁÓWNYCH PARAMETRÓW USTALANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW

Zgodnie z wymogami uchwały nr 258/2011 KNF i w proporcjach w niej określonych, zmienne składniki wynagrodzeń za dany okres oceny (rok kalendarzowy) przyznawane są na podstawie Regulaminów, po rozliczeniu celów premiowych, w formie:

- 1) nieodroczonej – w wysokości 60% wynagrodzenia zmiennego (w pierwszym roku po okresie oceny),
 - 2) odroczonej – w wysokości 40% wynagrodzenia zmiennego (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),
- przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę według kursu cen akcji Banku jest dokonywane po okresie retencyjnym i w przypadku wynagrodzenia odroczonego – po okresie odroczenia).

Gdyby kwota wynagrodzenia zmiennego za dany rok przekroczyła 1 mln złotych odroczeniu podlega 400 tys. złotych plus 60% z nadwyżki ponad kwotę 1 mln złotych.

Wskaźniki premiowe dla członków Zarządu określają Regulaminy, natomiast dla osób na stanowiskach kierowniczych w Banku decyduje Prezes Zarządu.

Kwota premii:

- 1) członka Zarządu może zmieniać się na plus albo na minus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów *MbO* w relacji do stopnia realizacji celów wyznaczonych w rocznej Nocie Banku (zestaw kluczowych wskaźników zarządczych Banku) na dany rok kalendarzowy,
- 2) osoby na stanowisku kierowniczym w Banku może zmieniać się na plus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów *MbO* w relacji do stopnia realizacji celów wyznaczonych w rocznej Nocie Banku na dany rok kalendarzowy,
- 3) członka Zarządu Spółki Grupy może zmieniać się na plus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów *MbO*, w relacji do stopnia realizacji zaplanowanego na okres oceny zysku netto Grupy Kapitałowej.

Wynagrodzenia zmienne, z uwzględnieniem wzrostu o wskaźnik korygujący, podlegają ograniczeniom w zakresie możliwej do przyznania kwoty maksymalnej – w określonej relacji procentowej do wynagrodzenia stałego za dany okres oceny.

Każdy z naliczonych składników wynagrodzenia zmiennego może zostać obniżony w następstwie:

- 1) naruszenia obowiązków pracowniczych,
- 2) uchybień w przestrzeganiu przepisów prawa lub standardów obsługi klientów,
- 3) nieprawidłowego wykonywania wyznaczonych zadań służbowych,
- 4) zachowań w stosunku do innych pracowników naruszających zasady współżycia społecznego.

W przypadku członków Zarządu Banku oraz Spółki Grupy warunkiem przyznania i uruchomienia wypłat wynagrodzeń zmiennych jest zatwierdzenie sprawozdania finansowego za dany okres oceny.

W przypadku:

- 1) znacznego pogorszenia się wyników Banku/Spółki Grupy z powodu:
 - a) powstania straty bilansowej lub powstania groźby wystąpienia straty bilansowej,
 - b) powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności lub utraty płynności,
- 2) ustalenia, że nastąpiła znacząca negatywna zmiana w kapitale własnym,
- 3) naruszenia przepisu prawa, regulaminów, procedur lub obowiązków wynikających ze stosunku zatrudnienia osoby zajmującej stanowisko kierownicze oraz członka Zarządu lub popełnienia przezeń istotnych błędów, np. postępowanie niezgodne z wewnętrznym kodeksem postępowania, wytycznymi dotyczącymi zgodności lub podstawowymi wartościami, szczególnie w obszarach zarządzania ryzykiem,
- 4) korekty realizacji i stopnia realizacji wyników lub celów osób zajmujących stanowisko kierownicze oraz członków Zarządu,
- 5) pogorszenia wyników nadzorowanych lub kierowanych przez ww. osoby jednostek lub komórek organizacyjnych
- 6) przyznania wynagrodzenia zmiennego na podstawie nieprawidłowych, wprowadzających w błąd informacji lub w wyniku oszustwa danej osoby zajmującej stanowisko kierownicze lub członka Zarządu.

możliwe jest zastosowanie – odpowiednio przez Radę Nadzorczą lub Zarząd – rozwiązania typu malus obniżającego wielkość należnego wynagrodzenia zmiennego odroczonego w kolejnych okresach rozliczeniowych.

Właściwa Rada Nadzorcza w stosunku do członków Zarządu Banku lub Spółki Grupy oraz Zarząd w stosunku do osób na stanowiskach kierowniczych może także przed każdą wypłatą wynagrodzeń zmiennych podjąć decyzję o ewentualnym proporcjonalnym ograniczeniu wysokości środków na te wynagrodzenia uwzględniając:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny Banku/Spółki Grupy Kapitałowej, tak aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) wpływ na koszt kapitału, by wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości zachowania odpowiedniej bazy kapitałowej,
- 3) pożądany profilu ryzyka Banku oraz Spółki Grupy,
- 4) wyniki finansowe Banku oraz Spółki Grupy w odniesieniu do długoterminowych planów rozwoju.

Wynagrodzenia uwzględniające politykę zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze w podziale na linie biznesowe kształtowały się za 2013 i 2012 rok w PKO Banku Polskim SA następująco (zastrzeżenie: wynagrodzenie zmienne członków Zarządu według stanu na dzień publikacji danych jest jeszcze uzależnione od zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego) (tabela 7.1):

Tabela 7.1

WYNAGRODZENIA W PODZIALE NA LINIE BIZNESOWE 2013

Obszary	PKO Bank Polski SA					Razem
	Obszar Rynku Detalicznego	Obszar Rynku Korporacyjnego	Obszar Bankowości Inwestycyjnej	Pozostałe obszary	W tym Członkowie Zarządu	
Kwota wynagrodzeń (wynagrodzenia stałe i wynagrodzenia zmienne podlegające zasadom CRD III) w mln PLN	7,03	8,80	6,44	27,18	16,35	49,44

WYNAGRODZENIA W PODZIALE NA LINIE BIZNESOWE 2012

Obszary	PKO Bank Polski SA					Razem
	Obszar Rynku Detalicznego	Obszar Rynku Korporacyjnego	Obszar Bankowości Inwestycyjnej	Pozostałe obszary	W tym Członkowie Zarządu	
Kwota wynagrodzeń (wynagrodzenia stałe i wynagrodzenia zmienne podlegające zasadom CRD III) w mln PLN	5,70	8,79	7,09	21,59	12,85	43,17

Stale i zmienne wynagrodzenie za 2013 i 2012 rok dla osób zajmujących stanowiska kierownicze w PKO Banku Polskim SA będących członkami Zarządu, bezpośrednio podlegających

członkom Zarządu oraz innymi pracownikami na kluczowych stanowiskach prezentuje tabela 7.2.

Tabela 7.2

WYNAGRODZENIA W PODZIALE NA ZASADNICZE I ZMIENNE 2013

PKO Bank Polski SA

Wyszczególnienie	Członkowie Zarządu	Osoby podległe bezpośrednio członkom Zarządu (łącznie z głównym księgowym) i dyrektorzy regionów korporacyjnych	Pozostałe osoby	Razem
Liczba osób	7	37	17	61
Wynagrodzenia stałe wypłacone (w mln PLN)	9,88	14,78	5,33	29,99
Wynagrodzenie zmienne podlegające zasadom CRD III za 2013 rok (w mln PLN)	6,47	9,71	3,28	19,46
przyznany składnik nieodroczony kwoty podlegającej zasadom CRD III w tym (w mln PLN):	3,83	5,82	1,97	11,62
<i>gotówka (50% składnika nieodroczonego)</i>	1,92	2,91 *	0,98 *	5,81
<i>instrument finansowy - liczba akcji - 50% składnika nieodroczonego przeliczone na ilość akcji fantomowych wg kursu z IV kw. 2013 roku</i>	48 382	73 536	24 817	146 735
naliczony i jeszcze nie przyznany składnik odroczony (na okres kolejnych trzech lat) kwoty podlegającej zasadom CRD III w tym (w mln PLN):	2,64	3,88	1,31	7,83
<i>gotówka (50% składnika odroczonego)</i>	1,32	1,94	0,66	3,92
<i>instrument finansowy - liczba akcji - 50% składnika odroczonego przeliczone na ilość akcji fantomowych wg kursu z IV kw. 2013 roku</i>	33 345	49 030	16 549	98 924
wartość wynagrodzeń z odroczoną wypłatą przyznanych w danym roku obrotowym, wypłaconych i zmniejszonych w ramach korekty związanej z wynikami	nd	nd	nd	nd
płatności związane z podjęciem zatrudnienia i z zakończeniem stosunku zatrudnienia (w mln PLN)			0,27	0,27
liczba osób otrzymujących takie płatności			1	1
najwyższa płatność			0,27	0,27

* Wynagrodzenie zmienne wypłacone w 2014 r.

WYNAGRODZENIA W PODZIALE NA ZASADNICZE I ZMIENNE 2012

PKO Bank Polski SA

Wyszczególnienie	Członkowie Zarządu	Osoby podległe bezpośrednio członkom Zarządu (łącznie z głównym księgowym) i dyrektorzy regionów korporacyjnych	Pozostałe osoby	Razem
Liczba osób	6	34	16	56
Wynagrodzenia stałe wypłacone (w mln PLN)	7,59	14,55	5,01	27,15
Wynagrodzenie zmienne podlegające zasadom CRD III za 2012 rok (w mln PLN)	5,26	8,08	2,68	16,02
przyznany składnik nieodroczony kwoty podlegającej zasadom CRD III w tym (w mln PLN):	3,15	4,87	1,62	9,64
<i>gotówka (50% składnika nieodroczonego)</i>	1,55	2,40	0,80	4,75
<i>instrument finansowy - liczba akcji - 50% składnika nieodroczonego przeliczone na ilość akcji fantomowych wg kursu z IV kw. 2012 roku</i>	43 290	66 821	22 231	132 342
<i>instrument finansowy - liczba akcji przeliczona na gotówkę wg kursu z III kw. 2013 r.</i>	1,60	2,47	0,82	4,89
naliczony i częściowo przyznany składnik odroczony (na okres kolejnych trzech lat) kwoty podlegającej zasadom CRD III w tym (w mln PLN):	2,11	3,21	1,06	6,38
przyznany składnik odroczony gotówka - I rata za 2012 r.	0,36	0,54 *	0,18 *	1,08
<i>naliczony i jeszcze nieprzyznany składnik odroczony - gotówka</i>	0,70	1,07	0,35	2,12
<i>naliczony i jeszcze nieprzyznany składnik odroczony - instrument finansowy - liczba akcji</i>	29 309	44 548	14 820	88 677
wartość wynagrodzeń z odroczoną wypłatą przyznaną w danym roku obrotowym i zmniejszonych w ramach korekty związanej z wynikami	nd	nd	nd	nd
płatności związane z podjęciem zatrudnienia i z zakończeniem stosunku zatrudnienia	nd	nd	nd	nd

* Wynagrodzenie zmienne wypłacone w 2014 r.

8. SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

AMA (Advanced Measurement Approach) – zaawansowane podejście do pomiaru ryzyka operacyjnego do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego

Bazylea II – zbiór przepisów zewnętrznych określających nowe podejście do kalkulacji wymogów kapitałowych i zarządzania ryzykiem w bankach; w Polsce przepisami tymi była nowelizacja Prawa bankowego oraz przyjęcie uchwały nr 1-6/2007 KNB z marca 2007 roku, które zaczęły obowiązywać polskie banki od 1.01.2008 roku (przy założeniu wykorzystania opcji zawartej w § 14 ust. 1 uchwały nr 1/2007 KNB) zmienionej uchwałami nr 380-385/2008 KNF oraz uchwałą nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Bazylea III/CRD IV – zestaw poprawek do przepisu Bazylea II opublikowany w grudniu 2010 roku, wprowadzony w życie w styczniu 2014 roku i podlegający stopniowemu wdrażaniu do stycznia 2019 roku

CCF (Credit Conversion Factor) – współczynnik konwersji kredytowej dla części pozabilansowych ekspozycji

CIRS (Currency Interest Rate Swap) – walutowa transakcja zamiany stop procentowych

CET 1 Ratio (Common Equity Tier 1 Ratio) – iloraz funduszy podstawowych (*Tier 1*) z wyłączeniem instrumentów hybrydowych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%. Minimalny dopuszczalny poziom współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* zgodnie z wytycznymi zewnętrznymi (*EBA*) oraz ze Strategią zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA wynosi 9%

CRD I (Capital Requirements Directive) – Dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe

CRD II – dyrektywa 2009/111/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2006/48/WE, 2006/49/WE i 2007/64/WE

CRD III – dyrektywa 2010/76/WE z dnia 24 listopada 2012 w sprawie zmiany Dyrektyw 2006/48/WE i 2006/49/WE dotycząca wymogów kapitałowych w zakresie portfela handlowego i resekutyryzacji oraz przeglądu nadzorczego polityki wynagrodzeń

CSA (Credit Support Annex) – umowa zabezpieczająca – załącznik do umowy ramowej

Cząstkowa kontraktowa luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym

Cząstkowa urealniona luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym z uwzględnieniem urealnienia ich terminu zapadalności (wymagalności)

DDS – dostępne do sprzedaży – rodzaj portfela papierów wartościowych zgodnie z MSR

EaR (Earnings at risk) – określa maksymalne odchylenie przychodów biznesowych netto od wartości oczekiwanej przy

założonym poziomie ufności w określonym horyzoncie czasowym

Ekspozycja kredytowa – suma składników aktywów stanowiących, udzielone zobowiązanie pozabilansowe lub zawarta transakcja pozabilansowa (pochodna)

Filar I – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące minimalnych wymogów kapitałowych dla ryzyka kredytowego, stopy procentowej, walutowego, płynności i operacyjnego

Filar II – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące wewnętrznych procesów zarządzania ryzykiem w banku i ograniczania tego ryzyka

Filar III – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące obligatoryjnych ujawnień informacji na temat profilu ryzyka oraz adekwatności kapitałowej banków

FRA (Forward Rate Agreement) – kontrakt terminowy na stopę procentową

FX Swap – swap walutowy

IBNR (incurred but not reported) – metoda grupowa szacowania utraty wartości ekspozycji kredytowych

IRB (Internal Ratings Based Approach) – metoda wewnętrznych *ratingów* stosowana do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego

IRS (Interest Rate Swap) – transakcja zamiany stóp procentowych

ISDA (International Swap and Derivatives Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Dealerów Swapowych

ISMA (International Securities Market Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Papierów Wartościowych

Kapitał wewnętrzny – oszacowana przez bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w jego działalności oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (element tzw. Filaru II)

Kluczowe wskaźniki ryzyka (Key Risk Indicator – KRI) – uproszczony miernik ryzyka operacyjnego istotny dla danego obszaru

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

Kluczowe wskaźniki efektywności – (Key Performance Indicators – KPIs) – finansowe i niefinansowe wskaźniki stosowane jako mierniki w procesach pomiaru stopnia realizacji celów organizacji.

Korekta CVA (Credit Value Adjustment) – korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca ryzyko kredytowe kontrahenta,

Korekta DVA (Debt Value Adjustment) – korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca własne ryzyko kredytowe Banku.

LMA (Loan Market Association) – Stowarzyszenie Rynku Kredytowego

LDA (Loss Distribution Approach) – podejście polegające na wykorzystaniu danych historycznych o zdarzeniach

operacyjnych wewnętrznych jak i zewnętrznych oraz informacji o kształtowaniu się czynników otoczenia operacyjnego do statystycznego pomiaru ryzyka operacyjnego

LGD (*Loss Given Default*) – strata ponoszona przez Bank w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości

NBP – Narodowy Bank Polski

Outsourcing – korzystanie z zasobów zewnętrznych

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności

Portfel bankowy – operacje niezaliczone do portfela handlowego, w szczególności udzielone kredyty, pożyczki, lokaty i depozyty udzielane albo przyjmowane w ramach działalności banku lub też w celu zarządzania płynnością

Portfel handlowy – operacje dokonywane na własny rachunek w celach handlowych, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych zwykle w krótkich okresach z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też z innych odchyleń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych, kursów walutowych, indeksów giełdowych oraz operacje dokonywane w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z operacji zaliczonych do portfela handlowego

Poziom ufności – prawdopodobieństwo, wyrażone najczęściej procentowo, z jakim analizowana zmienna (strata banku) nie przekroczy określonej wartości

Pozycja indywidualna dla danej waluty obcej (pozycja walutowa) – różnica sumy aktywów w danej walucie, pozabilansowych zobowiązań otrzymanych i aktywów indeksowanych do tej waluty obcej oraz sumy pasywów w tej walucie, pozabilansowych zobowiązań udzielonych i pasywów indeksowanych do tej waluty obcej

Prawdopodobieństwo niewypłacalności (*Probability of Default - PD*) – statystycznie oszacowane prawdopodobieństwo wystąpienia niewypłacalności kredytobiorcy w skali roku (określa poziom ryzyka kredytowego związanego z portfelem, które zmaterializuje się w przyszłości)

Punkt odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu *scoringowego* (dla klienta indywidualnego) bądź klasa *ratingu* klienta oraz klasa *ratingu* łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej

Rekomendacja – dokument przygotowany przez Komisję Nadzoru Finansowego określający listę najlepszych praktyk i zaleceń dla banków

Rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie dla danej waluty

Ryzyko biznesowe – ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne

Ryzyko braku zgodności – ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się banku,

pracowników banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez bank standardów postępowania, w tym norm etycznych

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych

Ryzyko cen towarów – ryzyko poniesienia straty w wyniku niekorzystnych zmian cen towarów

Ryzyko koncentracji – ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania banku wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika (np. sytuacji w branży, położenia geograficznego, powiązań pomiędzy podmiotami gospodarczymi itd.)

Ryzyko kredytowe – ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań

Ryzyko modeli – możliwość poniesienia negatywnych skutków finansowych lub reputacyjnych w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli

Ryzyko operacyjne – jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych obejmuje ryzyko prawne, nie obejmuje ryzyka reputacji i ryzyka biznesowego.

Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków

Ryzyko przedrozliczeniowe – ryzyko utraty zdolności kredytowej kontrahenta w trakcie trwania transakcji zawartej z bankiem

Ryzyko reputacji – ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyleń od zaplanowanego wyniku finansowego banku wskutek pogorszenia się wizerunku banku

Ryzyko rozliczenia – ryzyko wynikające z możliwości niewypełnienia przez kontrahenta zobowiązań w momencie rozliczenia kontraktu

Ryzyko stopy procentowej – ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian stopy procentowej lub zmienności tego parametru (*volatility*)

Ryzyko walutowe – ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian kursu walutowego lub zmienności tego parametru (*volatility*)

Ryzyko zmian makroekonomicznych – ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych

Rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego – technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji banku wynika z prawa tego banku – w przypadku niewykonania zobowiązania przez kontrahenta, niewypłacalności, upadłości lub innego dotyczącego kontrahenta zdarzenia kredytowego określonego w dokumentacji transakcji oraz jeśli jest to konieczne

depozytariusza przechowującego zabezpieczenie – do upłynnienia, dokonania transferu lub przejścia, bądź zatrzymania określonych aktywów lub kwot

Skumulowana kontraktowa luka płynności – suma wszystkich częściowych kontraktowych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *a*-vista do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana kontraktowa luka płynności

Skumulowana urealniona luka płynności – suma wszystkich częściowych urealnionych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *a*-vista do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana urealniona luka płynności

Strata nieoczekiwana (*Unexpected Loss – UL*) – różnica pomiędzy wartością zagrożoną ryzykiem kredytowym a stratą oczekiwaną

Strata oczekiwana (*Expected Loss – EL*) – statystycznie oszacowana wartość średniej (oczekiwanej) straty z tytułu ryzyka kredytowego, jaką bank spodziewa się ponieść na portfelu w ciągu jednego roku

Strategiczny limit tolerancji – dopuszczalny poziom ryzyka określony przez Zarząd

Metoda *ratingowa* – metoda oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych przy udzielaniu lub zmianie istotnych warunków transakcji kredytowej oraz w okresie realizacji transakcji kredytowej

Metoda *scoringu* aplikacyjnego – metoda oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów na podstawie ocen *scoringowych* zgodnie z informacjami dostarczonymi przez klienta

System *scoringu* behawioralnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów głównie na podstawie transakcji występujących na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym służące do wyznaczania limitów kredytów odnawialnych

Testy warunków skrajnych (*analiza szokowa*) – narzędzie zarządzania ryzykiem służące do oceny potencjalnego wpływu na sytuację banku określonego zdarzenia lub zmian parametrów rynkowych, które nie są standardowo opisane za pomocą miar statystycznych

Umowa ramowa – porozumienie stron regulujące zasady współdziałania banku z kontrahentami na rynku finansowym w odniesieniu do terminowych transakcji finansowych

Wartość godziwa – kwota, za jaką dany składnik majątku mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane, na warunkach transakcji rynkowej pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi nie powiązаныmi ze sobą stronami

Wartość zagrożona (*Value-at-Risk – VaR*) – potencjalna wartość straty, wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentów finansowych lub potencjalna wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych z tytułu zmian kursu walutowego, przy założeniu określonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji

Wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (*Credit Value-at-Risk – CVaR*) – potencjalna strata, jaka nie powinna zostać przekroczona z tytułu ryzyka kredytowego na utrzymywanym portfelu kredytowym, przy założeniu określonego (wysokiego) poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji

Wskaźnik *LTV* – stosunek wysokości ekspozycji kredytowej do wartości nieruchomości, stanowiącej jej zabezpieczenie

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami – stosunek stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek do wartości kredytów i pożyczek ocenianych metodą zindywidualizowaną i portfelową

Współczynnik wypłacalności – główny miernik adekwatności kapitałowej, wyliczany jako iloraz funduszy własnych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%

Wymóg kapitałowy – minimalna kwota kapitału, jaką bank, zgodnie z art. 128 Prawa bankowego oraz uchwałą nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego jest zobowiązany utrzymać na pokrycie ryzyka kredytowego, ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego, ryzyka płynności oraz ryzyka operacyjnego (element tzw. Filaru I)

ZBP – Związek Banków Polskich